

З БІБЛІОТЕКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА

імені

ПЕВЧЕНКА

У ЛЬВОВІ

6190/17.1.

4

З БІБЛІОТЕКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА

Ім'я

ШЕВЧЕНКА

6190

№

~~VI~~

Ч.

~~6190~~ / VI

0790
VI
РУСКІЙ ПРАВОТАРЬ НАРОДНЫЙ.

06
VI.

ПРО ВЫБОРЫ ДО СОЙМУ.

Написавъ

О. Х. Нарат...

Цѣна 18 кр. а. в.

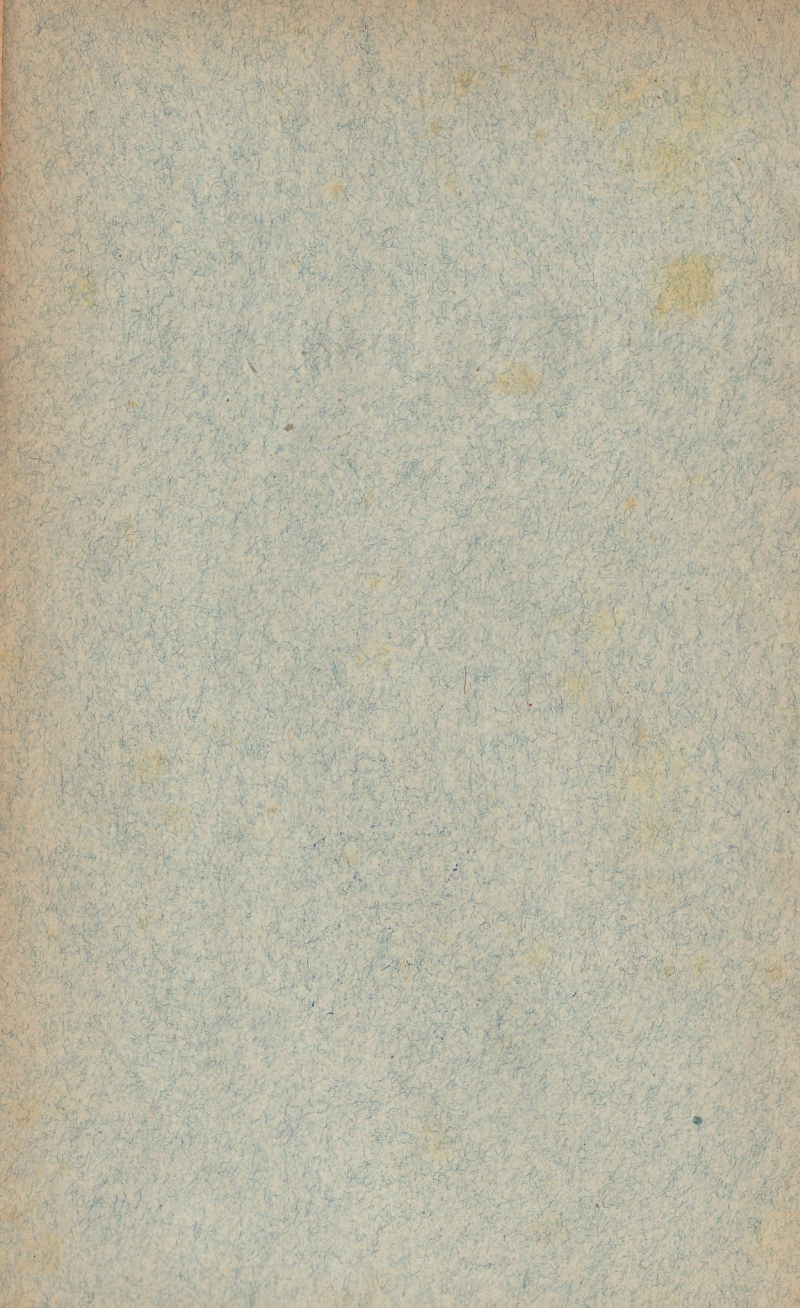

У ЛЬВОВѢ.

Накладомъ редакціи „Батькѣвщины“.

Эъ друкарниѣ Товариства имени Шевченка,
подоъ зарядомъ К. Беднарского.

1883.

РАСКИН ПРАВОТАР НАРОДНИМ

71

ПРО ВИБОРИ ДО СОВЕТУ

Львів

№ 10085

ЛВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ 10085 I

Львів

Львівська бібліотека

№ 10085

I.

І. Марце́ва и жовтнева конституція. Патентъ лютовый зъ основнымъ закономъ про статутъ краевый и ординацію соймову.

Нашъ найяснѣйшій монарха, Франць Іосифъ І., вступаючи на тронъ, патентомъ зъ 2-ого грудня 1848 (ч. 1. Зѣстника законѡвъ державныхъ зъ р. 1849), выданнымъ зъ столицѣ Оломунця, заповѣвъ торжественно все́мъ народамъ австрійскои монархіѣ, що по́дъ его панованемъ Австрія, на по́дставѣ рѡвноуправненя все́хъ народѡвъ и рѡвности все́хъ обывателѣвъ державы передъ правомъ, та при спѡвдѣланю заступникѡвъ народа въ законодавствѣ, станесь просторою хатою для все́хъ племенъ рѡвноязычныхъ, станесь будынкомъ, котрого не встрясуть нѣякй бурѣ часу.

И справдѣ, придержуючись монаршого слова, нашъ цѣсарь затримавъ соймъ державный, скликаний до Кремизира ще покѡйнымъ цѣсаремъ Фердинандомъ въ тѡй цѣли, щобъ обдумавъ и уложивъ конституцію (устрѡй) державы.

Коли однакожь кѡлькамѣсячній нарады тогожь сойму державного не принесли нѣякого хѡсна, а повстане Угрѡвъ зѡстало майже зовсе́мъ придушене, розвязавъ цѣсарь кремизирскій соймъ державный манифестомъ зъ 4-ого Марця 1849 а власною своею цѣсарскою властію надавъ патентомъ зъ 4-ого Марця 1849 для все́хъ краѣвъ монархіѣ конституцію, звану во́дъ часу наданя марцевою.

Не будемо тутъ входити въ подрѡбне вычислене и розбиране все́хъ правъ, наданыхъ тою марцевою конституцією ;

згадаемъ лишь коротко про участь заступникѣвъ народа, яку по́сля той конституціѣ мали брати въ ухвалюваню новыхъ правъ.

Коли давнѣйше всѣ права, всѣ законы безъ выемки выходили або прямо вѣдъ монархи або вѣдъ его правлѣня, мали вѣдъ теперъ брати удѣлъ въ укладаню правъ такожь и заступники народа, послы, а то такъ, що взглядомъ тыхъ справъ, що́ дотыкали лишь поодинокихъ краѣвъ коронныхъ, якъ Галичины, Чехѣвъ, Моравы, Угорщины и т. д., мали обрадувати послы выбрані народомъ на соймъ краевый (отже скѣлько було краѣвъ коронныхъ, стѣлько соймѣвъ краевыхъ), взглядомъ же такихъ справъ, що́ дотыкають зарѣвно всѣхъ краѣвъ коронныхъ Австріѣ, мали обрадувати на соймѣ державнѣмъ въ Вѣдни послы, выбрані по части прямыми выборами черезъ нарѣдъ, а по части зъ соймѣвъ краевыхъ. Соймъ державный мавъ ся именно складати зъ двохъ палатъ. До палаты низшой мавъ нарѣдъ прямыми (безпосередними) выборами выбирати на 5 лѣтъ послѣвъ (100 тысячь мешканцѣвъ одного посла); до палаты же высшой мали соймы краеві на 10 лѣтъ изъ своихъ членѣвъ выбирати послѣвъ, а то зъ такихъ податникѣвъ, котрі рѣчно що́ найменше платять 500 зр. сталыхъ податкѣвъ, отже панѣвъ-малнатѣвъ.

Що до устрою галицкого сойму краевого, то тойже по́сля патенту цѣсарского зъ 29-ого Вересня 1850 (ч. 386 Д. з. д.) рознадавъ ся на три куріѣ соймові, вѣдповѣдаючі трѣмъ округамъ адміністраційнымъ у Львовѣ, Краковѣ и Станіславовѣ. До каждой куріѣ выбирали послѣвъ окремыхъ 1) найвысше оподаткованій, 2) мѣста, 3) громады; *) а каждая

*) Львѣвска курія складалася зъ 11 послѣвъ найвысше оподаткованыхъ, зъ 11 мѣйскихъ послѣвъ, а 28 громадскихъ послѣвъ, а Станіславѣвска зъ 10 найвысше оподаткованыхъ, 8 мѣйскихъ и 24 громадскихъ, отже тотя ординація була для громадъ найлучша.

курія мала збиратись на нарады въ своѣмъ мѣстѣ окремо, т. е. курія Львѣвска у Львовѣ, Кракѣвска въ Краковѣ, а Станіславѣвска у Станіславовѣ.

Соймы краеві и державный, марцѣвою конституціею установленіи, нѣколи не вѣшли въ жите. Анѣ оденъ законъ не установлено при удѣлѣ представителѣвъ народу, бо вскорѣ опѣсля задля звѣстныхъ революцій настала реакція, с. е. поворотъ до старого ладу, давной самовласти (абсолютизму). Натомѣсть дѣйствовала рада державна, покликана марцѣвою конституціею для дорады короны (цѣсаря) и его правлѣния (міністрѣвъ). Рада державна складала ся зъ людей ученыхъ и заслуженныхъ, котрыхъ цѣсарь именовавъ на своихъ дорадникѣвъ. Въ р. 1860 объемъ дѣлания рады державной значно збѣльшивъ ся. По вѣйнѣ французско-волоскоѣ скрѣпивъ цѣсарь раду державну ще надзвычайными членами и подававъ пѣдъ наряду той скрѣпленой рады бюджетъ державный (т. е. доходы и розходы державы), новіи податки, пѣдвышене давныхъ податкѣвъ, пожички державніи и въ загалѣ всѣ важніи законы. На надзвычайныхъ членѣвъ рады державной були покликаніи: доживотно всѣ архикнязѣ цѣсарского роду, архиепископы, епископы и иншіи, а на 6 лѣтъ соймами краевыми избраніи и цѣсаремъ затверженіи 38 членѣвъ соймѣвъ (зъ Галичины 3). Поки не зѣбрались и не уконституовались соймы краевіи, цѣсарь покликавъ вѣдповѣдне число знаменитыхъ мужѣвъ зъ краѣвъ коронныхъ.

На предложене той то скрѣпленой рады державной цѣсарь манифестомъ зъ 20-ого Жовтня 1860 оповѣстивъ цѣсарскій дипломъ, заключаючіи засады новой конституціи а званый жовтневый, пѣсля часу оголошеня. Тымъ самымъ знесено марцѣву конституцію; выразно же розвязано дотеперѣшню раду державну патентомъ зъ 26-ого Лютого 1861. Засады той другои, жовтневої конституціи ось якіи:

1. Право выдавати, змѣняти и зносити законы буде

выконувати монарха за удѣломъ соймѠвъ краевыхъ а взглядно рады державной, до котрой соймы высылати будуть своихъ вѠдпоручникѠвъ.

2. До рады державной належити-ме законодавство що до монетъ, грошій, кредиту, цла, почты, телеграфѠвъ и желѣзницъ, що до рекрутаціѣ, новыхъ податкѠвъ, пѠдзышеня податкѠвъ, що до пожичокъ державныхъ, продажи и обтяженя дѠбрь державныхъ, въ кѠнци що до бюджету.

3. Законодавство що до всѣхъ иншихъ справъ належати мае до соймѠвъ краевыхъ.

ПѠднести тутъ належить, що дипломъ жовтневый выйшовъ головно зъ починку звѣстного польского Графа Голуховского, тогдѣшного міністра-президента а пошередного и пѠзнѣйшого намѣстника Галичины. Якъ вже видно зъ головныхъ зарисѠвъ, дававъ дипломъ жовтневый далеко ширше поле дѣлания соймамъ краевымъ, нѣжь радѣ державнѠй, бо-жь Гр. Голуховскій стоявъ дуже за автономією (самоуправю) краѣвъ.

Рѣчь зовсѣмъ змѣнилась, коли Гр. Голуховскій уступивъ а его мѣсце занявъ міністеръ Шмерлинъ. Той бувъ противный широкой автономіи краевѠй, и томѣ то за его заходомъ оголошений бувъ патентъ цѣсарскій зъ 26-ого лютого 1861, заключаючій основні законы про раду державну, про статута краевѣ и ординаціѣ выборчѣй, котрый то патентъ объѣмъ дѣлания соймѠвъ краевыхъ значно зменшивъ, бо въ статутахъ краевыхъ (а мѣжь ними въ галицкѠмъ въ §§-хъ 16 до 25) вычислено докладно всѣ sprawy, котрѣ яко краевѣ належати мають до соймѠвъ краевыхъ.

ПѠсля того то патенту зъ 26-ого лютого 1861 р., розвиваючого засады жовтневої конституціѣ, рада державна въ Вѣдни складае ся зъ двохъ палатъ: 1) панѠвъ и 2) послѠвъ. До палаты панѠвъ належать всѣ архикнязѣ цѣсарского роду, всѣ архиепископы и епископы-князѣ, дальше

малнаты-шаны, одні котрымъ цѣсарь наслѣдственно надае достоинство засѣдати въ палатѣ, другі котрымъ лише до смерти, въ кѣнци инші мужі знамениті, котрыхъ цѣсарь покликую на досмертнихъ членѣвъ палаты.

Палата послѣвъ складала ся зъ 343 послѣвъ, выбранихъ соймами краевыми зъ-помежи своихъ членѣвъ. Зъ галицкого сойму выбрано 38 послѣвъ до палаты послѣвъ рады державной. И нынѣшня Угорщина мала изъ своихъ соймѣвъ (угорского, семигородского, кроатского) посылати тамъ 120 членѣвъ. Передъ повну раду державну (т. е. вразъ зъ послами угорскими) належали нарады надъ всѣми спѣльными справами (цѣлои державы), вычислеными высше при жовтневѣй конституціи; передъ тѣснѣйшу раду державну (т. е. безъ угорскихъ послѣвъ) належали всѣ тоті справы, котрі не були застережені анѣ для повной рады державной анѣ для соймѣвъ краевыхъ.

До соймѣвъ же краевыхъ належать справы краеві, а именно:

I. Всѣ розпорядженя взглядомъ 1) культуры краевой, 2) публичныхъ будѣвъ, коштомъ краю заложенныхъ (пр. дорогъ краевыхъ), 3) закладѣвъ добротинныхъ, удержуваныхъ зъ краевыхъ фондѣвъ (якъ шпиталѣвъ), 4) бюджету краевого (отже и додаткѣвъ краевыхъ до податкѣвъ), дальше

II. всѣ близші розпорядженя взглядомъ загальныхъ, на цѣлу монархію выданныхъ законѣвъ, въ застосованю до своего краю, а то: 1) въ справахъ громадскихъ, 2) въ справахъ церковныхъ и шкѣльныхъ, 3) въ справѣ пѣдводѣ (форшпанѣвъ), кватирунку и заосмотреня войска. Соймъ покликаний дальше ставити внески що до застосованя иншихъ загальныхъ законѣвъ зѣ взглядю на пожитокъ своего краю, може такожь домагати ся выдана якогось закона загального для краю придатного. Соймы завѣдують майномъ краевымъ, громадскимъ, фондѣмъ краевымъ и индемнізаційнымъ и т. и.

Зъ того вже короткого вычисленя справъ, до сойму

краевого належачихъ, видно, якъ важною є рѣчію, щобы въ соймѣ интереса всѣхъ клясъ людности, и панѣвъ и селянъ и мѣщанъ и купцѣвъ та ремѣсникѣвъ, були зарѣвно справедливо заступлені, бо-жь вѣдъ числа заступникѣвъ залежить, щобы ухвалювано такі законы, зъ котрыхъ бы такъ панъ якъ селянинъ, такъ Полякъ якъ и Русинъ зарѣвно мали корысть. А се можливе лишъ тогды, коли кожда кляса людности выбере собѣ самыхъ такихъ послѣвъ, по котрыхъ зъ певностію можна сподѣвати ся, що они будуть добре, вѣд-важно и неустрашено заступати справы своихъ выборцѣвъ.

Пѣсля патенту лютового мали соймы краеві переваж-ный впливъ на справы цѣлого цѣсарства тымъ, що выби-рали послѣвъ до рады державной. Той впливъ зменшила имъ конституція груднева зъ 1867-ого року, котрою (пѣсля пруской вѣины зъ 1866 р.) введено такъ званный „дуализмъ“, т. е. вѣддѣлено краѣ угорской короны вѣдъ иншихъ краѣвъ коронныхъ, такъ що они мають окремый соймъ, рѣвный на-шѣй радѣ державнѣй, окремый рядъ и окремі законы. Ще бѣльше зменшивъ ся впливъ соймѣвъ краевыхъ на справы державнѣй черезъ заведење *безпосереднихъ* выборѣвъ до рады державной закономъ основнымъ зъ 2-ого Цвѣтня 1873. Од-накожь якъ конституція груднева такъ и законъ о безо-середнихъ выборахъ зменшили впливъ соймѣвъ тѣлько на справы державнѣй, але справы краеві, повыше вычислені, якъ перше такъ и теперъ зѣстають пѣдъ властію сойму, — а власне тіи справы суть для хлѣборобѣвъ селянъ и мѣ-щанъ найбѣльшой ваги.

Такъ помѣркуйте самі, панове громадо, чи не дуже важна се справа, щобы пѣднести управу рѣлѣ, культуру лѣ-сѣвъ, щобы завести хорошу расу худобы и сильныхъ здо-ровыхъ коніей? Чи не важна се рѣчь, щобы якъ найбѣльше було въ краю дорѣгъ мурованыхъ, щобъ не було на нихъ мостѣвъ, по котрыхъ бы худоба и конѣ ноги собѣ крутили, щобы не платити майже що пѣвъ милѣ рѣжныхъ рогацѣвъ

и мыть, щобы на ярмаркахъ бувъ бѣльшій ладъ, щобы було менше коноводѣвъ? Чи не важна се рѣчь, щобы шпиталѣ, такъ дорого оплачувані зъ краевыхъ грошій, справдѣ були притулкомъ для бѣдныхъ, убогихъ, якъ на нихъ найде яка слабѣсть? Чи не важна се рѣчь, щобы, обертаючи податки краеві якъ найлучше и найощаднѣйше, мало-по-малу ихъ зменшати? Чи менше важна рѣчь, щобы вѣйты и рады громадскій не марнотравили мастку громадского, не занашували громадскихъ пасовискъ та лѣсовъ, не пропивали податкѣвъ, зъ громады буцѣмъ на потреби громадскій стягненихъ, не знущали ся надъ бѣдными, безборонными въ громадѣ, а щобы по громадахъ бувъ ладъ, тверезѣсть и добробыть? Або чи менше важна рѣчь, щобы грѣшь, рѣчь-рѣчно выданный на школы и учителѣвъ сельскихъ, не бувъ марно выкиненый, щобъ дѣти дѣйстно чогось пожиточного въ школѣ навчили ся, а не гайнували лишъ марно часу на ломане руского языка на польскій ладъ? Або чи може менша важна се рѣчь, щобы панъ дѣдичъ дававъ матеріалъ на дорогу и мосты а громада цѣлу дорогу робила, шарваркувала цѣлыми мѣсяцами? Або може скаже хто, що се меншой ваги, щобы панъ дѣдичъ дававъ лишъ шесту часть на церковь та плебанію а мавъ право выбирати пона собѣ по воли, а то не для себе, а вамъ, панове громадо, що даєте и пять шестыхъ частій на плебанію и маете обовязокъ пона спровадити, неразъ и кѣльканайцять миль далеко, и властиво удержуете его?

Все то переважнй справы, а всѣ они належать до законодавства сойму.

Соймъ може змѣнити теперѣшнй уставы утяжливй для васъ; але до того треба такого числа послѣвъ, котре бы переважило послѣвъ противныхъ. Звѣстно, теперь въ кождой радѣ, чи громадской чи повѣтовой чи въ соймѣ, той переможе, хто за собою має бѣльшу половину голосѣвъ. Отже вы, панове громадо, сли хочете мати за собою бѣльшѣсть въ соймѣ, сли хочете мати уставы для себе догѣднй, то

мусите и выбирати своихъ т. е. громадамъ прихильныхъ людей на послѣвъ.

А щобы-сьте знали, якъ мають ся переводити выборы, та щобы-сьте опѣсля не нарѣкали, що васъ нѣхто не навчивъ, якъ маете робити: постановили мы зъ тымъ всѣмъ васъ освѣдомити. Отже, сли хочете свого добра, то послухаєте нашої рады...

Зъ попередной рѣчи вже знаєте, що основою нашої конституціѣ є дипломъ жовтневый (зъ р. 1860), розвинений и близше означений патентомъ зъ 26-ого лютого 1861 р. Сей послѣдній патентъ є основнымъ закономъ про раду державну, про статутъ краевый и про ординацію выборчу.

Про раду державну на теперь не будемо бесѣдувати. Обговоримо лишъ де-що изъ статута краевого, а головно про ординацію выборчу.

II.

Про статутъ краевый.

„Статутъ краевый“ або такожъ „ординація краева“ єсть то основной законъ про репрезентацію (заступництво) краеву, т. е. про соймъ краевый и выдѣлъ краевый, дальше про кругъ дѣланя одного и другого, въ кѣнци про порядокъ, въ якомъ мають ся рѣшати справы якъ въ соймѣ такъ и въ выдѣлѣ краевѣмъ.

Патентъ лютовый (зъ р. 1861) оголосивъ 15 статутѣвъ краевыхъ зъ ординаціями выборчими для 15 краѣвъ коронныхъ, а мѣжь ними для Галичины. Галицкій статутъ краевый складає ся зъ трѣхъ частій:

I. часть. Про заступництво краеве (репрезентацію краеву) въ загалѣ (§§. 1—15).

II. часть. Про кругъ дѣланя а) сойму (§§. 16—25), б) выдѣлу краевого (§§. 26—32).

III. часть про порядокъ дѣлань (§§. 33—43).

Статутъ той нашъ краевый зѣоставъ пѣзнейше де въ

чѣмъ незначно змѣненный, именно законами зъ 12-ого Цвѣтня 1866, зъ 20-ого Вересня 1866, зъ 10-ого Мая 1873 и закономъ про непосредный выборы зъ 2-ого Цвѣтня 1873. Увзглядняючи тѣ змѣны, подаемо що головнѣйшого.

Часть перша.

Права, належачі до репрезентаціѣ краевой, выконуе або соймъ або выбранный зъ нѣго выдѣль краевый (§. 2). Соймъ складае ся зъ 151 членовъ, а именно :

а) зъ трѣхъ архиепископовъ львовскихъ (русского, латиньского и вѣрменьского), двохъ епископовъ перемыскихъ (русского и латиньского), тарновского епископа (латиньского), краковского епископа (лат.) и станіславовского епископа (русского), а закимъ станіславовскій епископъ буде заименованный, зъ львовского епископа-суфрагана; въ злучаю же опорожнення столицѣ архіерейской або епископской, зъ администратора діецезіѣ;

б) зъ 2-хъ ректоровъ университетовъ (львовского и краковского), и

в) зъ 141 пословъ выбранныхъ на 6 лѣтъ, а то: I) 44 пословъ зъ бѣльшихъ посѣлостей (пановъ), II) 23 пословъ зъ мѣсть и зъ коморъ торговельныхъ та промысловыхъ и III) 74 пословъ зъ прочихъ громад (§. 3).

Зъ помежи членовъ сойму именуе цѣсарь предсѣдателя, званого маршалкомъ краевымъ, и его заступника (вѣцмаршалка) (§. 4) на 6 лѣтъ.

Часъ той 6-лѣтній, на котрый выбранны зѣстали послы и именованный маршалокъ, зове ся періодъ соймовой (§. 6). По уплывѣ того періоду кѣнчатъ ся мандаты пословъ т. е. кѣнчить ся припоручена имъ дѣяльність, и правлѣне розписуе и переводить нові выборы; въ часѣ же того періоду звычайно разъ до року цѣсарь скликуе соймъ на раду („сесію“) до Львова (§. 8), котра пѣсля потребности трѣвае мѣсяць, два або и бѣльше на кѣльканайцятѣхъ або кѣлькаде-

сятѣхъ засѣданяхъ. Цѣсарь може розвязати соймъ и передъ уплывомъ періоду соймоваго (§. 10).

Выдѣль краевый выконуе ухвалы сойму и завѣдуе фондами и маеткомъ краевымъ; вѣнь окладае ся зъ маршалка и 6 членѡвъ соймовыхъ, зъ котрыхъ трѣхъ выбираютъ послы каждой зъ трѣхъ класъ выборцѣвъ (бѡльшихъ посѣлостій, мѣстъ и громадъ) окремо зъ помежи себе, а другихъ трѣхъ цѣлый соймъ (§. 11 и 12). Зъ того отже выплывае, що изъ заступникѡвъ рускихъ громадъ що наибѡльше одень може дѡстати ся до выдѣлу краевого, бо прочі послы выберуть зъ своєї класы и зъ повного сойму своихъ заступникѡвъ. Дѣяльнѡсть выдѣлу краевого кѡнчить ся зъ уплывомъ періоду соймоваго або зъ розвязансѣмъ сойму (§. 14).

Часть друга.

Про кругъ дѣланя сойму була вже бесѣда при лютовѡмъ патентѣ. Крѡмъ завѣдуваня краевымъ маеткомъ, краевыми фондами и закладами, выдѣль краевый надзирае дѣяльнѡсть ему пѡдчиненыхъ урядникѡвъ и слугъ. Выдѣль мае право робити до сойму внески, проекты новыхъ краевыхъ законѡвъ (§. 22). Выдѣль выконуе право презентаціѣ и патронату, надае стищендіѣ, обсаджуе мѣсця опороженіѣ въ закладахъ краевыхъ и т. и. (§. 27).

Часть третя,

заключаюча постановы про порядокъ, въ якѡмъ соймъ и выдѣль краевый мають вѡдбувати свою дѣяльнѡсть, есть для загалу меншой ваги; головно могутъ они обходити тыхъ, щѡ берутъ участь въ соймѣ и въ выдѣлѣ (т. е. послѡвъ), а для тыхъ мы не пишемо, бо они повинні зъ законами бути ознакомлені.

III.

Ординація выборча.

Ординація выборча становить о тѡмъ, хто мае право

выбирати послѣвъ соймовыхъ, хто може бути посломъ соймовымъ, въ якихъ округахъ выбирае ся послѣвъ и якъ мае ся поступати при выборѣ.

Галицка ординація выборча складае ся зъ пяти частій, низше докладно означеныхъ. Она зѣстала де въ чѣмъ пѣз-нѣйшими законами змѣнена, а то законами зъ 20-ого Вересня 1866, зъ 13-ого Сѣчня 1869, зъ 6-ого Жовтня 1869, зъ 17-ого Сѣчня 1874, котрѣ то законы будемо наводити при дотычныхъ §§-ахъ. Ординацію для ея важности наведемо дословно.

1) Про округи и мѣсця выборчій.

§. 1. Каждый зъ (давныхъ) округѣвъ політичныхъ, низше названыхъ, становить для выбору посла зъ бѣльшихъ посѣлостей оденъ округъ выборчій. Всѣ въ однѣмъ округѣвъ выборчѣмъ управненї до выбираня посла становлять одно тѣло выборче (то значить, що разомъ мають ся зѣйти и разомъ выбирати, такъ що хто спѣзнитъ ся, тратить право голосованя), и мають выбрати въ округахъ: Кракѣвскѣмъ 6, Бережаньскѣмъ, Перемышкѣмъ, Золочѣвскѣмъ, Чорткѣвскѣмъ, Тарнѣвскѣмъ, Тернопѣльскѣмъ, Сянѣцкѣмъ, Самбѣрскѣмъ и Жовкѣвскѣмъ по 3, въ Сандецкѣмъ, Решѣвскѣмъ, Стрыйскѣмъ, Станіславѣвскѣмъ и Коломыйскѣмъ по 2, въ Львѣвскѣмъ 1 посла. Мѣсцемъ выбору для каждого округа есть окружне мѣсто (44 послѣвъ).

§. 2. Для выбору послѣвъ зъ мѣстъ становить столиця краю Львѣвъ оденъ округъ выборчій, а мѣста: 1) Кракѣвъ, 2) Перемышль, 3) Станіславѣвъ, 4) Тернопѣль, 5) Броды, 6) Ярославъ, 7) Дрогобычь, 8) Бѣла, 9) Новый Санць, 10) Тарнѣвъ, 11) Решѣвъ, 12) Самбѣръ, 13) Стрый, 14) Коломыя, кожде для себе оденъ округъ выборчій и е заразомъ мѣсцемъ выбору.

§. 3. Львѣвъ выбирае 4-хъ, Кракѣвъ 3-хъ, а прочї въ §. 2-ѣмъ вычисленї мѣста по 1-ому послови (20 послѣвъ). Всѣ,

управненій до выбору посла зъ одного мѣста, становлять одно тѣло выборче.

§. 4. Коморы торговельнѣи и промысловѣи у Львовѣ, Краковѣ и Бродахъ (Тернополи) выбирать мають по одному послови (3-хъ послѣвъ). Члены и заступники каждой коморы творять одно тѣло выборче.

§. 5. Для выбору послѣвъ соймовыхъ зъ громадъ сѣльскихъ творять повѣты судовѣи:

1. Львѣвъ, Винники и Щирецъ разомъ оденъ округъ выб.				
2. Городокъ и Янѣвъ	"	"	"	"
3. Бережаны и Перемышляны	"	"	"	"
4. Бѣбрка и Ходорѣвъ	"	"	"	"
5. Рогатинъ и Бурштинъ	"	"	"	"
6. Пѣдгайцѣ и Козова	"	"	"	"
7. Залѣщики и Тлусте	"	"	"	"
8. Борщѣвъ и Мѣльница	"	"	"	"
9. Чорткѣвъ, Золотый Потѣкъ и Будзанѣвъ	"	"	"	"
10. Кошычинцѣ и Гусятинъ	"	"	"	"
11. Коломыя, Гвоздець и Печенѣжинъ	"	"	"	"
12. Городенка и Обертинъ	"	"	"	"
13. Коссѣвъ и Куты	"	"	"	"
14. Снятинъ и Заболотѣвъ	"	"	"	"
15. Перемышль и Нѣжанковичѣ	"	"	"	"
16. Ярославъ, Сѣнява и Радымно	"	"	"	"
17. Яворѣвъ и Краковецъ	"	"	"	"
18. Мостиска и Судова Вишня	"	"	"	"
19. Самбѣръ, Старе-мѣсто и Стара-сѣль	"	"	"	"
20. Турка и Борыня	"	"	"	"
21. Дрогобычь и Пѣдбужь	"	"	"	"
22. Рудки и Комарно	"	"	"	"
23. Лука и Медыничѣ	"	"	"	"
24. Сянѣкъ, Рыманѣвъ и Букѣвско	"	"	"	"

25. Лисько, Балигородъ и Лютовиска разомъ оденъ округъ выб.,
 26. Добромиль, Устрики и Бирча " " " "
 27. Дубецко и Березѳвъ " " " "
 28. Станіславѳвъ и Галичь " " " "
 29. Богородчаны и Солотвина " " " "
 30. Манастыриска и Бучачъ " " " "
 31. Надвѳрна и Делятинъ " " " "
 32. Тысьмениця и Товмачъ " " " "
 33. Стрый и Сколе " " " "
 34. Долина, Болахѳвъ и Рожнѳтѳвъ " " " "
 35. Калушь и Войнилѳвъ " " " "
 36. Жидачѳвъ, Николаѳвъ и
 Журавно " " " "
 37. Тернопѳль и Микулинцѳ " " " "
 38. Скалатъ и Грималѳвъ " " " "
 39. Збаражь и Нове-село " " " "
 40. Теревовля и Вишневчикъ " " " "
 41. Золочѳвъ и Глиняны " " " "
 42. Лопатинъ, Броды и Радехѳвъ " " " "
 43. Бускъ, Камѳнка струмилова
 и Олесько " " " "
 44. Залѳзцѳ и Зборѳвъ " " " "
 45. Жовква, Куликѳвъ и Мосты вел. " " " "
 46. Белзъ, Угнѳвъ и Сокаль " " " "
 47. Любачѳвъ и Цѳшанѳвъ " " " "
 48. Рава и Немирѳвъ " " " "
 Прочихъ 26 округѳвъ мазурскихъ опускаемъ для браку
 мѳся.

§. 6. Мѳсцемъ выборчимъ для каждого зъ вычисленыхъ въ §. 5-ѳмъ округѳвъ выборчихъ есть тое мѳсто, въ котрѳмъ мае політична власть (староство) свое сѳдало (а властиво кожде нерше мѳсто зъ вычисленыхъ въ кождѳмъ округѳ вы-борчѳмъ мѳстѳ, въ котрѳмъ мавъ сѳдало давный урядъ по-вѳтовый и бециркъ).

§. 7. Каждый зъ округовъ выборчихъ, въ §. 5. вычисленныхъ, мае выбрати одного посла (всѣхъ 74). А выбираютъ посла выборцѣ зъ всѣхъ громадъ округа выборчого (зъ выемкою зъ тыхъ мѣсть, котрѣ пося §. 2-ого выбираютъ самѣ окремо посла, н. пр. зъ округа выборчого ч. 11 всѣ громады кромѣ Коломыѣ). Выборцѣ одного округа выборчого становлять одно тѣло выборче.

2. Кто мае право выбирати посла и хто може бути посломъ соймовымъ

§. 8. Повнолѣтнѣ австрійскѣ обывателѣ, посѣдающѣ та-кѣ добра табулярнѣ, вѣдъ котрыхъ оплачуютъ рѣчно що найменше 100 зр. податковъ державныхъ реальныхъ (т. е. Грунтовыхъ або домовыхъ), и то безъ вчисленя додатку военнаго, выбираютъ самѣ непосредно (впрость) послѣвъ на соймъ зъ класы зѣльшихъ посѣлостей Грунтовыхъ.

До того §-у прѣйшовъ ще додатокъ:

Арт. I. Право, выбирати посла, прислугуе и не власновольнымъ посѣдачамъ дѣбрь табулярныхъ; голосуютъ въ ихъ имени правнѣ ихъ заступники (опѣкунъ, кураторъ) або повномочники сихъ.

Арт. II. За жѣнку выконуе тое право еи чоловікъ, котрѣ зъ нею жѣе (не розведеный); за иншѣ женщины власновольнѣ ихъ повномочникъ.

Арт. III. Слѣ чоловікъ и жѣнка интабульованѣ за спѣвластителѣвъ добра табулярнаго, право те прислугуе чоловікови. (Уст. зъ 20-ого вересня 1866.)

Черезъ посѣдачѣвъ табулярныхъ дѣбрь розумѣе ся то-тѣ особы, що вже дѣйстно интабульованѣ за властителѣвъ дотычныхъ дѣбрь а то або въ старѣй табули краевѣй у Львовѣ, якъ ще нема новыхъ книгъ Грунтовыхъ, або въ новѣй книзѣ Грунтовѣй въ судѣ окружномъ, при котрыхъ теперь ведуть ся паньскѣ табулѣ. Хлопскѣ табулѣ ведуть ся, якъ вѣдомо, въ судахъ повѣтовыхъ.

§. 9. Коли табулярнѣ добра, до выбору посла управ-

няючі, є въ спільно́мъ посѣданю кѣлькохъ посѣдачѣвъ, то лишъ той зъ помѣжъ нихъ має право выбирати посла, кого всѣ спільники до того уповажнять.

Сли хтось посѣдає два або три табулярні добра, вѣдъ котрыхъ рѣчний податки реальні разомъ взяті — безъ вчислення додатку военного — выносять 100 зр., то посѣданє тыхъ дѣбръ такожъ управляє до выбирания посла зъ класы бѣльшихъ посѣлостій.

И до того §-у має застосованє законъ зъ 20-ого Вересня 1866, при § 8-омъ поданій, т. є. що невласновольный спільникъ може голосувати черезъ свого правного заступника або єго повномочника, а жѣнка черезъ свого чоловіка або повномочника.

§. 10. Сли добра табулярні, управляючі до выбору посла зъ бѣльшихъ посѣлостій, суть въ посѣданю якоєс корпораціѣ (н. пр. Дому народного) або товариства (н. пр. банку), то право выбору має выконувати тота особа, котра пѣсля правныхъ постановѣ або статутѣвъ товариства представляє на виѣ тоту корпорацію чи товариство (н. пр. предсѣдатель, директоръ и т. и.).

Громады же, посѣдаючі такі добра табулярні, не можуть яко такі выконувати права выбору.

§. 11. (пѣсля постановы закона зъ 6-ого Жовгня 1869 звучить :)

Послѣвъ зъ мѣстѣ, вычисленыхъ въ §. 2, мають выбирати безпосередно перші двѣ третины всѣхъ тыхъ, котри въ силу ординаціѣ выборчої громадской зъ 12-ого Серпня 1866 р. задля оплаты податкѣвъ мають право выбирати раду громадску, и то въ порядку, списанѣмъ пѣсля высоты оплачуваныхъ черезъ нихъ въ громадѣ рѣчныхъ податкѣвъ безпосереднихъ, починаючи вѣдъ оплачуемого найвысшій податокъ въ дѣль.

Пѣсля §. 1. ординаціѣ выборчої громадской мають

Про выборы до сойму.

право выбирати раду громадску: 1) члены громады*) и обывателѣ австрійскій, и 2) держава, край, корпораціѣ, товариства, спѣлки, заклады и фонды, сли якъ пѣдъ 1) такъ и пѣдъ 2) вычисленіи наименше вѣдъ року оплачуютъ вѣдъ громадѣ податокъ непосредній**) вѣдъ своєї реальности, вѣдъ підприємства заробкового або вѣдъ доходу. Сли протѣ вѣдъ мѣстѣ есть 900 оплачующихъ податки непосредній и управненихъ до выбирания рады громадской, то зъ нихъ лишь двѣ третины, т. е. 600, мають право выбирати посла на соймѣ.

Тѣ, щѣ задля оплачуваня податкѣвъ мають право выбирати раду громадску, але суть выборцами вѣдъ клясѣ бѣльшихъ посѣлостіи, не мають бути замѣщувани вѣдъ списѣ тыхъ першихъ двохъ третинъ громадянъ, управненихъ до выбору посла. А сли кѣлькохъ управненихъ оплачуютъ такіи саміи податки, старшій вѣкомъ попереджае молодшого.

Вразѣ зъ тыми выборцами, щѣ мають право выбирати посла задля оплаты податкѣвъ, голосуютъ яко выборцѣ зъ рѣвнымъ правомъ и тѣи, щѣ безъ взгляду на оплату подат-

*) Членами громады суть пѣсля §. 6-ого закона громадского (зъ 12. Серпня 1866):

1) всѣ особы, котрымъ прислугуе право принадлежности до громады, т. е. а) уродженіи вѣдъ громадѣ зъ родичѣвъ до громады тои принадлежныхъ, б) жѣнки, выйшовшій за мужъ за чоловѣкѣвъ, до громады принадлежныхъ, в) ухвалою рады громадской принятій вѣдъ звязъ принадлежности и г) доступившій сталого уряду державного, краєвого, духовного и учительского вѣдъ громадѣ. (Гляди зак. зъ 3. Грудня 1863 ч. 105 Д. з. держ.)

2) всѣ участники т. е. особы, не маючіи права принадлежности вѣдъ громадѣ, але посѣдаючіи вѣдъ громадѣ нерухомый маєтокъ або оплачующій вѣдъ громадѣ непосредній податокъ заробковый або доходовой.

**) Черезъ податокъ непосредній належить розумѣти звичайный податокъ зъ додатками рядовыми, сли тыхъ послѣднихъ законъ самъ выразно не выключаетъ (розпор. мін. внутр. справъ зъ 16. Серпня 1871 ч. 3011).

кôвъ управненій суть до выбираня рады громадскои въ силу ординаціѣ громадскои зъ 12. Серпя 1866.

Управненными тыми пôсля §. 1. ординаціѣ громадскои суть:

1) обывателѣ мѣскій и почестній (т. е. особы, котрымъ громада надала обывательство мѣске або именовала обывателемъ почестнымъ);

2) душпастырѣ и инші свѣтскій духовній христіянскихъ вѣроисповѣданій, такожь настоятелѣ монастырѣвъ;

3) рабіны и проповѣдники жидôвскій;

4) урядники державній, цѣсарского двору, краевій и публичныхъ фондôвъ и закладôвъ;

5) пенсіонованій або въ характерѣ войсковомъ демісіонованій офицеры и стороны войсковій зъ титуломъ офицерскимъ;

6) такъ въ службѣ зôстающій, якъ и пенсіонованій стороны войсковій безъ титулу офицерского и урядники войсковій, сли не належать до нѣякого вôддѣлу войскового;

7) адвокаты, нотарѣ, докторы права, медицины, теологіѣ и філософіѣ, малістры хірургіѣ и фармаціѣ (аптекарь), и вкôнці:

8) директоры, професоры и учителѣ шкôлъ або иншихъ закладôвъ науковыхъ.

Право выбору посла може лишъ той wyborецъ выконувати, котрый пôсля закона зъ 13. Сѣчня 1869 (гляди при §. 17) не втративъ того права черезъ засудъ.

§. 12. Выбôръ послôвъ зъ громадъ сельскихъ мае ся вôдбувати черезъ wyborцѣвъ, выбранныхъ зъ громадъ (и томú зове ся двостепенный або посередній). Каждая громада въ окрузѣ wyborчômъ мае выбрати на кождыхъ 500 мешканцѣвъ одного wyborця. Сли зъ подѣлу числа мешканцѣвъ на 500 остане рештка, то, коли рештка тая выносить 250 мешканцѣвъ або бôльше, уважае ся еѣ за 500 (а тымъ самымъ громада мае выбрати ще одного wyborця), коли жъ рештка та выносить меньше нѣжъ 250, то не увзглядняе ся еи. (Н. пр. громада зъ 758 мешканцѣвъ выбирае 2 wyborцѣвъ,

а громада зъ 730 мешканцѣвъ выбирае лишь одного выборца.)

Громады, числячі менше нѣжъ 500 мешканцѣвъ, выбираютъ одного выборца.

§. 13. (посля закона зъ 6-ого Жовтня 1869 звучитъ):

Выборцѣвъ зъ громадъ сельскихъ мають избирати першій двѣ третины всѣхъ тыхъ, котрѣ въ силу ординаціѣ выборчої для громадъ (зъ 12. Серпня 1866) задля оплаты податкѣвъ непосредственныхъ мають право избирати раду громадску,*) и то числячи ти двѣ третины вѣдъ оплачуемого найвысшій податокъ въ дѣль до наименше платячого. (Н. пр. на 600 громадянъ, оплачуемыхъ податки, мають право избирати выборцѣвъ лишь 400 наибѣльше податкѣвъ платячихъ, ти послѣдніи называютъ ся правыборцами.) Кто задля оплачуваня податкѣвъ має право избирати раду громадску, але е вже выборцемъ въ класѣ бѣльшихъ посѣлостей або мѣстъ, не має бути умѣщенный въ списѣ тыхъ двоухъ третинъ, управненихъ до выбираня выборцѣвъ зъ сельскихъ громадъ. Сли кѣлькохъ оплачуютъ однакій податокъ, то старшій вѣкомъ попереджае молодшого.

Повнолѣтній обыватель австрійскій, замешкалі на обшарѣхъ двѣрскихъ зъ громадъ выдѣленыхъ, котрѣ не належать до выборцѣвъ зъ класы бѣльшихъ посѣлостей анѣ зъ мѣстъ, суть правыборцами въ тѣй громадѣ, зъ котрою той обшаръ двѣрскій становить одну громаду катастральну, сли не суть выключеніи послѣ закона зъ 13-ого Сѣчня 1869 (при §. 17) вѣдъ права выбираня, та сли наименше вѣдъ року оплачуютъ въ тѣмъ обшарѣ двѣрскѣмъ або въ громадѣ такій податокъ непосредственный, якій въ тѣй громадѣ оплачуе найнизше оподаткованный правыборецъ.

Вразъ зъ правыборцами, управненими задля оплаты податкѣвъ, голосуютъ зъ рѣвнымъ правомъ яко правыборцѣ

*) Гляди при §. 11 приписанный § 1. ординаціѣ громадскои.

всѣ управненій, безъ взгляду на оплату податкѣвъ, до выбираня рады громадской въ силу ординаціѣ громадской (зъ 12-ого Серпня 1866, а вычисленій вже выше при §. 11). И тутъ належить уважати, чи не е хто выключеный пѣсля закона зъ 13-ого Сѣчня 1869 (при §. 17).

§. 14. Повнолѣтній обывателѣ австрійскій, котрїи посѣдають такї добра табулярнїи, выдѣленїи зъ громадского звязку, вѣдъ котрыхъ рѣчнїи податки реальнїи (Грунтовый и домовый) безъ доплаты военной не выносять наименше 100 зр., мають право яко выборцѣ (безъ выбору правыборцѣвъ) брати участь въ выборѣ посла зъ громадъ сельскихъ того округу выборчого, въ котрѣмъ лежать тї добра.

Зъ помежи кѣлькохъ спѣвпосѣдачѣвъ такихъ дѣбрь може лишь той выступити яко wyborецъ, котрого они до того уважнїи.

До сего §-у вѣдносить ся такожь законъ зъ 20-ого Вересня 1866, выше при §. 8-ѣмъ навѣденый, пѣсля котрого и невласновольнїи посѣдачѣ и жѣнки могутъ выконувати право выбору черезъ своихъ правныхъ заступникѣвъ, мужѣвъ або повномочникѣвъ.

§. 15. Каждый wyborецъ може свое право выбору выконувати лише въ однѣмъ округѣ wyborчѣмъ и въ засадѣ лишь особисто.

Выемково могутъ wyborцѣ зъ класы бѣльшихъ посѣлостїи выконувати свое право голосованя черезъ повномочника; той муситъ въ тѣй самѣй класѣ wyborцѣвъ мати право выбираня и може заступати лишь одного wyborца.

Жѣнки въ класѣ wyborцѣвъ зъ мѣсть и сельскихъ громад не могутъ (пѣсля рескрипту министр. зъ 31. Липня 1862 ч. 3968 St. M.) анѣ выбирати послѣвъ анѣ бути выбранными.

Що до жѣнокъ зъ бѣльшихъ посѣлостїи гл. законъ зъ 20. Вересня 1866 при §. 8.

Управненый до выбираня зъ класы бѣльшихъ посѣлостїи не може выбирати въ жаднѣмъ округѣ wyborчѣмъ обохъ иншихъ класѣ wyborцѣвъ; а управненый до выбираня

въ окрузѣ выборчѣмъ зъ мѣсть, въ §. 2 вычисленыхъ, не може выбирати въ жаднѣй громадѣ сельскѣй.

Управненій до выбору въ клясѣ бѣльшихъ посѣдачѣвъ ґрунтовыхъ, сли мають добра въ бѣльше нѣжь однѣмъ окрузѣ положеній, мають выконувати свое право выборче въ тѣмъ окрузѣ, де лежать ихъ наибѣльше оподаткованій добра.

Сли управненный до выбору зъ клясѣ выборчѣвъ зъ мѣсть и громадъ сельскихъ есть членомъ кѣлькихъ громадъ, то може выконувати право выборче лише въ тѣй громадѣ, де мае свое звычайне замешкане.

(Хто есть членомъ громады, гляди першу примѣтку при § 11.)

§. 16. На посла соймоваго може бути выбранный кожый, хто :

а) есть австрійскимъ обывателемъ,

б) мае 30 лѣтъ,

в) выконуе все права обывательскій (т. е. не есть узнанный за марнотравника, не стоить пѣдь курателею, не попавъ въ конкурсъ и т. и.),

г) мае пѣсля попереднихъ §§-ѣвъ 8 до 14 право выбирати посла соймоваго въ котрѣй будь клясѣ выборчѣвъ въ Галичинѣ, чи то въ клясѣ бѣльшихъ посѣлостей чи то зъ мѣсть чи то зъ сѣльскихъ громадъ.

Сей послѣдній уступъ §. 16-ого въ застосованю до снѣвпосѣдачѣвъ означивъ докладнѣйше законъ зъ 20-ого Вересня 1866 (ч. 24 Д. з. кр.), котрый звучить: *Арт. I.* Снѣвпосѣдачѣ такихъ дѣбрь табулярныхъ, котрыхъ посѣданае управняе до выбираня посла (§. 8. 9. 14 орд. сойм.), не меньше снѣвпосѣдачѣ якого будь иного нерухомого добра, оплачующого таку належитѣсть податкову, яку вымагае ся для выборца або правыборца, могутъ бути выбираній на послѣвъ до сойму краевого, сли посѣдають прикметы, вымаганій въ §. 16 а) б) в) соймовою ординаціѣ выб. и сли противъ нихъ нема жадной зъ причинъ выключающихъ, въ §. 17-ѣмъ орд. сойм. вычисленыхъ.

§. 17. (знесеный закономъ зъ 13-ого Сѣчня 1869, котрый приписуе):

§. 1. Чи и о скѣлько мае мѣсце выключене вѣдъ права выбираня и выбиральности до сойму (то значить: пытане, чи хто втративъ черезъ засудъ судовый право выбирати посла, та пытане, чи хто втративъ право зѣстати посломъ), мае ся на будучнѣсть рѣшати, и що до наслѣдкѣвъ давнѣйшихъ вырокѣвъ карныхъ, не пѣсля §. 17 орд. сойм., але пѣсля слѣдующихъ постановѣвъ:

§. 2. Вѣдъ права выбираня и выбиральности выключенїи суть тотї особы (то значить: не могутъ анѣ выбирати посла, анѣ самїи не могутъ зѣстати послами), котрїи засудженїи зѣстали судовымъ вырокомъ за яке будъ злочинство або за проступокъ крадежи, проневѣрства, удѣлу въ нихъ, обманьства, або за провину банкротства (конкурсу) (§§ 460, 461, 463, 464 и 486 закона карного).

Той наслѣдокъ засуду карного мае устати що до злочинствъ, вычисленыхъ въ §. 6-ѣмъ пѣдъ числами 1 до 10 закона зъ 15. Листопада 1867 (ч. 131 Д. з. держ.)* зъ кѣн-

*) Злочинства тїи суть:

1. Головна здрада (§ 58 б) в) зак. кар. и арт. I. закона зъ 17. грудня 1862;

2. Спѣввина головної здрады черезъ занехане перешкодженя и черезъ занехане доноса (§ 60 и 61 зак. кар.), то же черезъ розповсюднене революційныхъ грошїи та пацерѣвъ (минїстр. рози. зъ 27. цвѣтня 1854);

3. Забурене публичного спокою, о скѣлько не вѣдноситъ ся до особы монархи (§ 65 зак. кар. и арт. II зъ 17. лютого 1862);

4. Забурене публичного спокою противъ заграничнымъ державамъ и монархамъ (§ 66 зак. кар.);

5. Повстане и бунтъ зъ политичныхъ причинъ (§§ 68, 69 и 73 зак. кар.), то же публичне насилїе противъ урядовыхъ осѣбъ зъ политичныхъ причинъ (§ 81 зак. кар.);

6. Публичне насилїе противъ зборѣвъ, скликаныхъ рядомъ, противъ судови або иншѣи публичнѣи власти (§ 76

цемъ кары (т. е. якъ скѣнчить ся ихъ криміналь), що до всѣхъ иншихъ злочинствъ по уплывѣ десятѣхъ лѣтъ, сли виновникъ засудженый бувъ що найменше на пять лѣтъ кары, въ иншихъ же випадкахъ по уплывѣ пяти лѣтъ, а що до проступкѣвъ и провинъ выше наведенихъ по уплывѣ трѣхъ лѣтъ, рахуючи вѣдъ окѣнченя кары (то значить: засудженый за злочинства, вычисленый въ § 6-ѣмъ закона зъ 15-ого Листопада 1867, могутъ выбирати посла тай самый могутъ бути выбраный на послѣвъ, якъ лишь вѣдбудуть свою кару; засудженый же за иншый злочинства та за проступки и провины, походячы зъ охоты зыску неправного, могутъ выбирати посла и самый выбраный бути по 10, а взглядно 5 або 3 лѣтахъ, рахуючи вѣдъ дня, коли скѣнчила ся ихъ кара).

§. 3. Особы, попавшый въ конкурсъ або залагоджуючы свое банкротство добровѣльною загодою зъ вѣрителями при спѣвъудѣлѣ суду, не могутъ бути выбраный на посла до сой-

---

и 80 з. к.), противъ правно узнанымъ корпораціямъ (§ 78 и 80 з. к.);

7. Забите при бѣйкахъ або при зневажаню одной або бѣльше особъ, сли не знати, хто задавъ смертный ударъ, або смерть наступила черезъ всѣ ушкодження наразъ (§ 143, уступъ 2 зак. кар.), и тяжке ушкождение тѣла, сли не знати, хто задавъ тое ушкождение або сли оно наступило черезъ всѣ самый меншый ушкодження (§ 157, уступъ 2 зак. кар.);

8. Поединокъ и участь въ поединку (§§ 158, 163 и 165 зак. кар.);

9. Помагане до всѣхъ злочинствъ, вѣдъ 1 до 8 вычисленыхъ, чи то черезъ злосливе занехане перешкодження (§ 212 з. к.), чи то черезъ укрыване познакъ злочинства передъ зверхностю (§ 214 з. к.), чи то черезъ помагане уязненому задля злочинства до утечѣ зъ вязницѣ (§ 217 зак. кар.);

10. Помагане черезъ укрыване або яке инше сприяне дезертерови (§. 220 з. кар.).

му, якъ довго трѣває розправа конкурсова або загодова (§. 16, в) орд. сойм.).

При §. 17-омъ ординаціѣ соймовои належить ще згадати про *уставу зъ 17-ого Сльчня 1874*, котра постановляє на випадокъ засуду посла соймого або слѣдства карного противъ нему, якъ слѣдує:

Посоль соймовый, противъ котрого за чинъ карыдостойный выдано засудъ, потягаючій за собою пѣсля правныхъ приписѣвъ утрату права выбирания и выбиральности до сойму, тратить тымъ самымъ и право брати участь въ соймѣ.

Пѣдчасъ слѣдства карного не може вѣнъ выконувати дѣяльности члена соймого, сли соймъ не зажадає вѣдроченя слѣдства и увѣльнення зъ слѣдчого арешту въ силу *уставы зъ 3-ого жовтня 1861.**)

*) Устава зъ 3-ого жовтня 1861 така :

§. I. Членѣвъ рады державной и соймѣвъ краевыхъ не можна нѣколи потягнути до одвѣчальности за ихъ голосоване при выконаню ихъ званія; за бесѣды жъ ихъ, въ тѣмъ же званію выголошені, може ихъ лише тотя палата (рада державна або соймъ) до одвѣчальности потягнути, до котрой они належать.

§. II. Жадного члена рады державной або сойму краевого не можна пѣдчасъ сесіѣ задля чину карыдостойного безъ призволеня дотычної палаты анѣ увязнити анѣ судово переслѣдовати, вынявши випадокъ придыбания на свѣжѣмъ учинку. Навѣтъ въ випадку придыбания на свѣжѣмъ учинку мае судъ донести президіи дотычної палаты о увязненю. Если палата дотычна домагаєсь, мусить бути арештъ слѣдчій знесеный а доходжене карне на часъ сесіѣ вздержане. Те саме право прислугує дотычнѣй палатѣ що до приарештованя и слѣдства, якій бы выточено противъ якого члена дотычної палаты такожь не пѣдчасъ сесіѣ.

3) Про розписанє и приготоуленє выборовъ.

§. 18. До переведеня выборовъ завзываетъ звычайно на-мѣстникъ, оголошующи день, въ котрѣмъ мають ся вѣдбути выборы послѣвъ соймовыхъ въ мѣсяцхъ выборчихъ, призначеныхъ сею ординаціею выборчою.

День выборовъ мае ся такъ установити, щобы можь було поробити всѣ потрѣбнѣ приготоуленя.

§. 19. Загальнѣ выборы на соймъ мають ся въ той способѣ розписувати, щобы выбрано найперше послѣвъ зъ клясы сѣльскихъ громадъ, опѣсля зъ клясы мѣстъ та палатъ торговельныхъ и промысловыхъ, а въ кѣнци зъ клясы бѣльшихъ посѣлостѣй, та щобы выборы зъ сѣльскихъ громадъ а такъ само зъ мѣстъ та палатъ торговельныхъ и промысловыхъ вѣдбулись по цѣлѣмъ краю на однѣмъ дни.

§. 20. Розписанє загальныхъ выборовъ мае ся оголосити въ газетахъ краевыхъ а такожъ обвѣщенями (плекатами) по всѣхъ громадахъ краю.

Розписанє поодинокихъ выборовъ мае ся оголосити що до клясы выборчей зъ бѣльшихъ посѣлостѣй газетами краевыми, а що до клясы выборчихъ мѣстъ и сѣльскихъ громадъ обвѣщенями (плекатами) по всѣхъ громадахъ, належачихъ до дотычного округа выборчого.

§. 21. Всѣхъ управненыхъ до выбору, котрѣ опѣсля сен ординаціѣ творять одно тѣло выборче, списує ся въ одну окрему лісту.

Лісту выборцѣвъ кожного тѣла выборчого мае въ евиденціи (наглядности) удержувати власть, уповажнена до уложеня еи (той лісты), и мае сѣ списати въ двоухъ примѣрникахъ.

§. 22. Лісту выборцѣвъ для тѣла выборчого бѣльшихъ посѣлостѣй и списъ тыхъ осѣбъ, щѣ опѣсля §. 14-ого мають право въ однѣмъ окрузѣ выборчѣмъ сѣльскихъ громадъ брати участь въ выборѣ посла яко выборцѣ (вѣрильнѣ), мае у-

кладати намѣстникъ округами и оголосити въ газетахъ краевыхъ, назначаючи вѣдъ дня оголошеня 14-дневный речинець до реклямацій.

По речинци тѣмъ внесеній реклямаціѣ мае ся яко спѣзненій вѣдкидати.

§ 23. Намѣстникъ мае рѣшати, чи реклямаціѣ, внесеній що до втягненя въ лісту выборцѣвъ особъ неуправненихъ, або на вѣдворѣтъ, що до опущеня управненихъ до выбираня, суть узасадненій або нѣ; ему прислугуе такожъ право ажъ до дня выборѣвъ урядово поправити лісту выборцѣвъ бѣльшихъ посѣлостій.

§ 24. Якъ скоро тѣлько ліста выборцѣвъ тѣла выборчого бѣльшихъ посѣлостій и списъ выборцѣвъ вірильныхъ, пѣсля §. 14-ого до выбору зъ сѣльскихъ громадъ покликанихъ, будуть поправленій черезъ рѣшене реклямацій, завчасу внесенихъ, мае намѣстникъ переслати вытяги зъ тои лісты и зъ того спису до дотичныхъ старостѣвъ. Ти жъ мають выготовити для выборцѣвъ карты лелітимаційній, т. е. письма, въ котрыхъ мае бути написане имя и прозвище выборця, мѣсце, день и година выбору, котре то письмо управняе до участи въ выборахъ (лелітимуе).

Карты лелітимаційній доручае ся выборцямъ бѣльшихъ посѣлостій, а сли хто не мешкае въ краю, взывае ся его газетами, щобы зголосивъ ся по ню.

§ 25. (пѣсля закона зъ 6-ого жовтня 1869 звучить):

Лісту выборцѣвъ зъ мѣсть, вычисленихъ въ §. 2 ѡмъ орд. выб., укладае начальникъ громады (бурмістръ) при захованю постановъ §. 11-ого и уставы краевой зъ 13-ого Сѣчня 1869 (гл. при §. 17), и выставляє въ урядѣ громадскѣмъ до перегляду найпѣзнійше на 14 день передъ выборами посла. Заразомъ мае тое выставлене лісты оповѣстити въ громадѣ и означити вѣ сѣмъ день терміну до внесеня реклямацій. (По термінѣ внесеній реклямаціѣ не будутъ узглядненій; а реклямовати можна такъ те, що когось опу-

щено изъ спису, якъ и те, що когось неналежито втягнуено.) Взглядомъ реклямацій въ часъ внесенихъ рѣшае до 24 годинъ комісія, складаюча ся зъ начальника громады и чотырохъ членовъ рады громадской, радою громадскою до того выбранныхъ; сли комісія тая узнасть реклямацію узасадненою, поправляє сейчасъ лісту выборцѣвъ. Сли жъ комісія вѣдкіне реклямацію, може реклямуючій вѣдкликати ся до староства, вносячи въ 24 годинахъ по увѣдомленю о вѣдкіненю его реклямаціѣ рекурсъ на руки комісіѣ, котра має той рекурсъ сейчасъ староству предложити. Староство рѣшае остаточно рекурсъ що до розписаного выбору, очевидно же въ часъ передъ тымъ-же выборомъ.

Въ той способъ поправлену лісту выборцѣвъ має начальникъ громады предложити старостѣ до потвердження.

§. 26. Староство має выготовити зъ лісты выборцѣвъ карты легітимаційнїи (гл. §. 24) выборцѣвъ и имъ доручити.

§. 27. До выбору посла соймового зъ сѣльскихъ громадъ має кожде староство установити, на подѣставѣ послѣдньої конскрипціѣ *), для каждой громады своего округа (окромъ мѣсть въ §. 2 вычисленыхъ) пося §. 12 число выборцѣвъ, яке кожда громада має выбрати; о томъ має освѣдомити вѣйтѣвъ и припоручити имъ, чтобы уложили и предложили списъ тыхъ членовъ громадскихъ (правыборцѣвъ), котры пося §§. 13 и 17 мають право выбирати выборцѣвъ.

§. 28. Староство, отримавши списъ правыборцѣвъ, має вызначити день, годину и мѣсе выбору выборцѣвъ, выначити урядника на комисаря выборчого, выборами управляю-

---

*) Якъ вѣдомо, послѣдня конскрипція вѣдбула ся 31. грудня 1880, а выслѣдки еи списанї въ книжцѣ, выданѣй ц. к. статистичною центральною комісією п. н.: Vollständiges Ortschaften-Verzeichniss der im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder nach den Ergebnissen der Volkszählung vom 31. Dezember 1880, де такожъ списана люднѣсть каждой мѣсцевости въ Галичинѣ на стор. 312 до 391.

чого (заряджуючого), и о тѣмъ увѣдомити вѣйта зъ тымъ припорученемъ, щобы запросивъ на выборы членѡвъ громадскихъ, до выбираяна выборцѣвъ управненихъ.

§. 29. Комісаръ выборчій мае провѣрити (справдити) списъ членѡвъ громадскихъ, управненихъ до голосованя, потвердити на списѣ, що вѡнъ есть правдивый (справдженый) и що правыборцѣ зѡстали належито до выбору завѡзваній, тай передати тойже списъ правыборцѣвъ вразѣ зъ приготованою лістою голосованя зверхности громадскої, котра разомъ зъ комисаремъ становить комисію выборчу.

§. 30. Выбѡръ выборцѣвъ мае вѡдбути ся означеного дня въ означеної годинѣ и въ назначеномъ мѣсци, безъ взгляду на число явившихъ ся правыборцѣвъ, и то въ такой самый способъ, якъ выбѡръ посла (гл. низше §§. 37 до 39, 41 до 45).

Кождый правыборецъ мае подати стѡлько именъ, кѡлько выборцѣвъ мае ся избрати.

До важности выбору выборцѣвъ вымагае ся конечно абсолютной бѡльшости голосующихъ (т. е. каждый выборецъ мусить дѡстати бѡльше якъ половицю голосѡвъ притомныхъ правыборцѣвъ, н. пр. на 100 голосующихъ правыборцѣвъ мусить каждый выборецъ дѡстати що найменше 51 голосѡвъ).

Сли бы при першѡмъ голосованю нѣхто не дѡставъ абсолютной бѡльшости або не зѡстало въ той способъ выбране повне число выборцѣвъ, въ §. 27 означене, то належить поступити пѡсля §§. 46, 47 и 48.

§. 31. Староство мае пересвѣдчити ся, що выборы выборцѣвъ вѡдбулись въ кождѡй громадѣ зовсѣмъ законно, и сли не заходить конечность переведеня другій разъ выбѡрѡвъ, котрѣ сейчасъ при поданю причинъ належить зарядити, то мае староство етягнути выбранныхъ выборцѣвъ въ лісту выборцѣвъ цѣлого округа и тоту лісту списати въ двоухъ примѣрникахъ.

§. 32. Якъ скоро переведуть ся выборы выборцѣвъ вѡ

всѣхъ громадахъ округа и ліста выборцѣвъ буде вже цѣлковита, мае староста выготовити и доручити карты легітимацийнй выборцямъ; карты тѣ мають заосмотреній бути бѣжучимъ (порядковымъ) числомъ лісты повѣтовой выборцѣвъ и мѣстити имя и мѣсце замешканя выборця и мѣсце, день и годину выбору посла соймового.

§. 33. Староста округа выборчого мае лісту выборцѣвъ выбранныхъ зъ громадъ и лісту выборцѣвъ по́сля §. 14 до выбору посла управненихъ (вірильныхъ) супоставити въ одну головну лісту выборцѣвъ округа выборчого, и списати въ двохъ примѣрникахъ для переведеня выбору соймового посла.

4) Выбѣръ посла соймового.

§. 34. Выборами зъ каждого тѣла выборчого управляє (заряджує), въ притомности цѣсарского комісаря, комісія выборча, утворена зъ тогожь тѣла выборчого а складаюча ся:

1) у каждого тѣла выборчого посѣдачѣвъ бѣльшихъ посѣлостій Грунтовыхъ зъ трѣхъ членѣвъ; выбранныхъ управненими до выбору, и зъ двохъ членѣвъ, именованныхъ старостою;

2) у каждого тѣла выборчого мѣсть, въ §. 2. вычисленыхъ, зъ начальника громады (бурмістра) або нимъ призначеного заступника и двохъ членѣвъ рады громадской, и зъ чотырохъ членѣвъ, именованныхъ комісаремъ выборчимъ;

3) у каждого тѣла выборчого сѣльскихъ громадъ зъ трѣхъ членѣвъ, именованныхъ комісаремъ выборчимъ, и зъ чотырохъ членѣвъ, выбранныхъ выборцами зъ тогожь тѣла выборчого.

§. 35. Карта легітимацияна, выдана выборцямъ черезъ староство, надає имъ право вступу до мѣсця выбору и заступає завѣзане до появленя въ означенѣмъ часѣ до голосованя.

§. 36. Въ означеный день и годину зачнуть ся выборы

въ назначенѣмъ мѣсци, безъ взгляду на число явившихъ ся членѣвъ, въ той способѣ, що найперше уконститууе ся (у-творюе ся въ способѣ въ §. 34 всказанный) комисія выборча, выбираючи зъ помежи себе одного члена на предсѣдателя и пріймаючи зъ рукъ цѣсарского комисаря листы выборчі и приготовані списы голосованя.

§. 37. Предсѣдатель комисіѣ выборчої має зѣбранымъ выборцямъ представити змѣстъ §§. 16 и 17 ординаціѣ выборчої (а взглядно пѣзнѣйшихъ законѣвъ, при тыхъ §§-хъ выше наведеныхъ) що до прикметъ, потрібныхъ на посла, має имъ обьяснити способъ голосованя и обчисленя голо-сѣвъ, а въ кѣнци вѣзвати, щобы свои голоса вѣд-давали пѣсля свободного пересвѣдченя, безъ всякихъ самолюбныхъ цѣлій, такъ, якъ то у-важають пѣсля своего найлѣпшого знаня и со-вѣсти за найвѣдповѣднѣйше для загального добра.

§. 38. Если хто передъ розпочатемъ голосованя пѣд-несе замѣты противъ котрой будь особѣ, до листы выбор-цѣвъ втягненѣй, що она не управнена до выбора послы, бо у ней вѣдъ часу уложеня листы выборцѣвъ вѣднала ко-тра зъ вымогъ права выборчого: то надъ тымъ замѣтомъ має въ сей часъ рѣшати комисія выборча и то безъ всякого рекурсу.

§. 39. Голосоване на посла розпочинае ся тымъ, що найперше вѣддаютъ свои голоса члены комисіѣ выборчої, о скѣлько мають право выбирати.

Опѣсля прикликуе оденъ членъ комисіѣ выборчої до голосованя всѣхъ выборцѣвъ въ порядку, якъ ихъ имена списані въ листѣ выборцѣвъ.

Выборцѣ, котрі прійшли на выборы вже по выкликаню ихъ имени, мусять по вѣдчитаню цѣлои листы зголоситись у комисіѣ выборчої и вѣддати свои голоса.

§. 40. Каждый до голосованя прикликанный wyborецъ,

вѣддаючи свою карту лелітимаційну, має назвати докладно ту особу, котра має зѣстати посломъ соймовымъ.

Сли яке тѣло wyborче має выбирати двохъ або кѣлькохъ послѣвъ (гл. §§. 1 и 3), має кождый wyborецъ подати стѣлько имень, кѣлько належить выбрати послѣвъ.

§. 41. Сли при голосованю зайде яка непевнѣсть що до тожсамости wyborця (бо, якъ зъ §. 15 вѣдомо, кождый wyborецъ має особисто голосувати), то надъ тымъ рѣшае въ сей часъ безъ рекуру комісія wyborча.

§. 42. Кождый даний голосъ втягае ся въ приготоу рублику спису голосованя, въ двохъ примѣрникахъ приладженого, при имени wyborця, давшего голосъ.

Голосоване втягае до одного спису писарь, приданный цѣсарскимъ комісаремъ комісії wyborчѣй, а рѣвночасно для контролѣ въ другѣмъ примѣрнику оденъ членъ комісії wyborчої.

§. 43. Неважними суть тѣ голоса wyborцѣвъ, котрѣ бы вѣддано пѣдъ якоюсь вымѣнкою (условемъ) або зъ якимсь приказомъ для посла, маючого ся выбрати.

О важности або неважности поодинокихъ голосѣвъ рѣшае сейчасъ комісія wyborча безъ рекуру.

§. 44. Выборы повинни вѣдбути ся въ протягу вызначеного дня. Сли бы однакожь зайшло щось такого, що не можна бы розпочати, дальше вести або окѣнчити выбѣръ, то комісія wyborча може дальшу чиннѣсть wyborчу за згодою комісара wyborчого вѣдложити на послѣдуючій день. О тѣмъ належить увѣдомити wyborцѣвъ въ такій спосѣбъ, якій звычайно уживае ся въ дотычнѣмъ мѣсци.

§. 45. Якъ скоро вѣддали свои голоса всѣ притомнѣй wyborцѣ, має предсѣдатель комісії wyborчої оповѣстити, що голосоване закончене; цѣла комісія wyborча и комісаръ wyborчѣй мають пѣдписати оба списы голосованя, и має ся сейчасъ приступити до обчисленя голосѣвъ (скрутинѣ).

Выслѣдокъ обчисленія голосѡвъ мае предсѣдатель комісіѣ выборчої сейчасъ оголосити.

§. 46. До важности выбору посла вымагае ся конечно абсолютной бѡльшости всѣхъ голосующихъ.

При рѡвности голосѡвъ рѣшае въ всѣхъ выпадкахъ льось, вытягненный предсѣдателемъ комісіѣ выборчої.

§. 47. Сли при першѡмъ голосованію нѣкто не дѡстане абсолютной бѡльшости голосѡвъ, належитъ перевести друге голосоване, а сли и при тѡмъ не прійде до абсолютной бѡльшости, слѣдуе пристуити до тѣснѣйшого выбору.

§. 48. При тѣснѣйшѡмъ выборѣ мають выборцѣ голосувати лишъ на тѣ особы, щѡ при другѡмъ голосованію дѡстали наибѡльше голосѡвъ.

Пѡдъ тѣснѣйшій выбѡръ мае пѡддати ся два разы тѡлько осѡбѡвъ, якъ мае ся выбрати послѡвъ.

Каждый голосъ, котрый бы внавѣ при третѣмъ голосованію не на особы взятѣ въ тѣснѣйшій выбѡръ, уважае ся неважнымъ.

§. 49. Сли вже выбрано потрѣбне число послѡвъ, закончае ся протоколъ, списанный о цѣлѡй дѣяльности выборчої, на нѣмъ пѡдписують ся всѣ члены комісіѣ выборчої и комисарь ряду, долучае ся до него списы голосованія и листы обчисленія голосѡвъ, а при выборахъ послѡвъ зъ сѣльскихъ громадъ такожь акта выбѡрѡвъ выборцѣвъ; все тое опечатуе ся печатями комісіѣ выборчої, написуе ся зъ верху на пакетѣ, щѡ въ нѣмъ е, и передае ся комисареву ряду, щѡбы переславъ его намѣстникову.

§. 50. Намѣстникъ, переглянувши присланѣ ему акта выборчі, скаже выготовити и доручити сертификаты выбору каждому выбраному слову, противъ которого не заходитъ нѣяка причина, выключаюча его въдѣ выбиральности пѡсля закона зъ 13. сѣчня 1869 (гл. при §. 17).

Той сертификатъ надае выбраннымъ посламъ право вступу до сойму и становитъ, щѡ той выбѡръ такъ довго ува-
Про выборы до сойму.

жає ся важнимъ, поки соймъ самъ не узнасть неважності.

§. 51. Всѣ акта выборчі пересылає намѣтникъ до выдѣлу краевого, котрый має ихъ розпѣзнати и соймови здати справу; соймови прислугує рѣшене, чи выбранный має бути до сойму принушений.

5) Кѣнцеві постановы.

§. 52. (звучить пѣсля закона зъ 20. Вересня 1866):

Въ протягу першого періоду сойму краевого и въ протягу наступаючихъ по нѣмъ шѣстѣхъ сесій соймовыхъ потрібно до змѣны ординаціѣ выборчої соймовои присутности бѣльше нѣжъ половицѣ всѣхъ послѣвъ и абсолютной бѣльшости голосѣвъ присутныхъ.

По уплывѣ тыхъ 6 сесій змѣна та може бути ухвалена въ присутности що найменше трѣхъ четвертинъ всѣхъ послѣвъ соймовыхъ а призволяючими голосами що найменше двохъ третинъ присутныхъ послѣвъ.

Додатокъ до соймовои ординаціѣ.

Законъ зъ 20. Вересня 1866 (ч. 25 Д. з. кр.) установляє що до поступованя при выборѣ послѣвъ, въ мѣсце послѣвъ убуваючихъ пѣдчасъ періоду соймового, ось що :

I. Всѣ чинности, приписані въ соймовѣй ординаціи зъ 26. Лютого 1861, що до розписаня и приготованя выборѣвъ и поступованя при выборахъ послѣвъ а взглядно выборцѣвъ, мають ся вѣдбувати такожъ при кождѣмъ выборѣ посла, котрого слѣдує выбрати въ мѣсце посла, убувшого въ протягу періоду соймового.

Сли однакъ выбранный посоль не прийме выбору а тоє дѣйде до вѣдомости намѣтника або выдѣлу краевого до 90 днѣвъ по доконанѣмъ выборѣ, або сли бы въ тѣмъ же термінѣ соймъ уневажнивъ выбѣръ тѣлько задля браку кваліфікаціѣ (потрѣбныхъ прикметъ) выбраного посла, або задля неформальностей або неправностей, якихъ допущено ся при

самыхъ выборахъ посла: на той часъ намѣстникъ розпише безъ проволоки нові выборы, до котрыхъ мають бути покликані тѣ самі выборцѣ, котрі були покликані до попереднихъ выборѣвъ.

IV.

Якъ поступати при выборахъ?

Вже попереду (въ частинѣ I-ой) звернули-сьмо увагу на важнѣсть справъ, належачихъ до сойму краевого, та сказали-сьмо, що ухвалене законѣвъ, прихильныхъ и користныхъ громадамъ, залежить наибѣльше вѣдъ числа послѣвъ, котрі заступають громадскі интереса. Тутъ мусимо зновъ вернути до тойжъ рѣчи задля еи превеликои ваги.

Знаемо, що паны (бѣльша посѣлѣсть) выбираютъ до сойму 44 послѣвъ, мѣста 20 послѣвъ, а коморы торговельні 3 послѣвъ, разомъ тѣ три клясы выборчѣ 67 послѣвъ; громады жъ сѣльскі выбираютъ 74 послѣвъ. Здавало бы ся, що такъ значне число заступникѣвъ громадскихъ повинно бы, злучившись разомъ, переголосовувати заедно заступникѣвъ всѣхъ иншихъ клясъ и ухваляти самі для громадъ пожиточні уставы. Правда, такъ бы повинно бути, и дуже легко могло бы ся дѣяти, коли бы зъ выборѣвъ выходили правдиві заступники той клясы, котра ихъ выбирае. А тымъ часомъ щожь дѣе ся?

Далеко бѣльша половиця послѣвъ зъ клясы сѣльскихъ громадъ то або ц. к. старосты або паны-магнаты (або ихъ поплечники), котрі добре тямлять, що сорочка близша тѣлу, нѣжь сѣракъ. А що и зъ клясы бѣльшихъ посѣлѣстѣй, мѣсть та коморъ торговельныхъ выходять паны магнаты, або хочбы ихъ прихильники, то и не дивота, що не тѣлько паны дѣстають значну перевагу въ соймѣ, але що послѣвъ, справдѣ заступающихъ интереса громадъ, можна майже на пальцяхъ почислити. А прецѣжь доказана рѣчь, що якъ пѣсля высокости податкѣвъ, оплачуваныхъ громадами, такъ и пѣсля обшарѣвъ грунтовыхъ громады повинні бы, въ порѣвнаню до

числа послѣвъ зъ класы панѣвъ, мати далеко бѣльше нѣжь 74 послѣвъ, ординацію соймовою признаныхъ.

Якъ же-жь поступати, щобы выйшли самі для народа прихильні рускі послы зъ класы сѣльскихъ громадъ восточнои Галичины?

До того треба передъ всѣмъ доброи организаціи перед-выборчої, а по друге треба солідарности выборцѣвъ та такои твердои солідарности, якъ те желѣзо.

Гляньмо лишъ на панѣвъ польскихъ. Чому то они такъ, якъ самі хотѣли, повели послѣдні выборы до сойму и до рады державнои у Вѣдни? чому то зъ сѣльскихъ громадъ, де они мають якъ найменше голосу, послами повыходили майже самі паны малнаты, зовсѣмъ хлопамъ не сваты? Тому, бо они завели у себе добру организацію, розвинули широку агітацію та всѣ ишли солідарно якъ оденъ мужъ.

Якажь була у нихъ организація? Они позакладали комітеты выборчі повѣтові, на каждый округъ выборчіи оденъ, та комітетъ центральный у Львовѣ. Тамті нараджувались, хто бы найборше мѣгъ зѣстати въ кождѣмъ окрузѣ выбранимъ на посла, и предкладали до центрального комітету, а сей, сли годивъ ся на кандидата, поперъ его всѣми силами. Вѣдомо всѣмъ, якъ то комітетъ центральный розписувавъ на всѣ кѣнци краю листы до всѣхъ, хто лише бувъ Полякомъ, хочъ бы по матери, та грозивъ утратою чести народовой, пятновавъ кождого зрадникомъ народу (польского), ойчизны и Богъ вѣсть ще чимъ, хто бы всѣлякими можливими способами не поперъ кандидата польского, якъ называвъ, „народового“.

Вѣдомо такожъ, якъ опѣсля по такихъ зазывахъ розгорѣлась по цѣломъ краю дозволена и недозволена агітація неплатныхъ и платныхъ, крещеныхъ и некрещеныхъ аѣнтѣвъ. Всѣлякі сѣпаки паньскі кидались на рускихъ кандидатѣвъ та й на выборцѣвъ, честныхъ людій, щирыхъ прихильникѣвъ сѣльского люду; безчестили и бологомъ обкидо-

вали ихъ, щобы лишъ дѣйти своего, т. е. щобы вѣдстрашити
выборцѣвъ вѣдъ руского кандидата. Сли не помагала грозьба,
то обѣцували золотѣ грушки на вербѣ або и давали одну
шоловицю на двое роздертой десятки, и т. и. и т. и.

Однакожь все бы то нѣчого не помогло, якъ бы нашѣ
господарѣ самѣ не дали ся звабити штучками, якъ бы мы
неразъ самѣ добровѣльно не йшли на свою згубу, мовъ тѣ
бараны на зарѣзь.

При добрѣй оранізаціи, при твердѣй солідарности му-
сѣли бы и, дасть Богъ, на будуче такой будуть выхо-
дити самѣ свои послы.

Дивѣмъ ся на нашихъ противникѣвъ та учѣмъ ся вѣдъ
нихъ розуму. Зьорганізуймо ся и йдѣмъ якъ оденъ мужъ.
Всякого зрадника нашої селяньскои, рускои справы вѣдцу-
раймо ся такъ, якъ жида вѣдцурають ся вѣдъ такого жида,
на котрого наложено велику клятву задля его провины су-
противъ жидѣвскои справы.

Въ кождѣмъ окрузѣ выборчѣмъ повиннѣй выборцѣ ще
завчасу, передъ самими выборами, зѣбхати ся де у купу,
та обратитись, на кого мають голосувати на посла. Сли
бѣлшѣсть выборцѣвъ згодить ся на якого посла, то повиннѣй
уже всѣ выборцѣ, якъ оденъ мужъ, на него при выборахъ
голосувати. Кождѣй, хто змѣнить при голосованю, той здра-
дивъ нарѣдъ, той ворогъ народу.

Найважнѣйша рѣчь, дѣбрати доброго посла. Водить ся
те по всѣхъ иншихъ краяхъ въ цѣлѣмъ свѣтѣ, що той, ко-
трѣй хоче зѣстати посломъ (кандидуе), стае на передвыбор-
чихъ зборахъ передъ своими выборцами и розновѣдае, якъ
вѣнъ гадае заступати интереса своихъ выборцѣвъ. Тота по-
веденція дуже бы у насъ придала ся. Тогда не говорили
бы выборцѣ пѣдчасъ выборѣвъ, якъ то неразъ до теперъ во-
дилось: „А де жъ той нашъ посолъ, покажѣтъ намъ его!
Якъ намъ на него голосувати, коли мы его не знаемо?“

Тогда то кождѣй округъ выборчѣй выбиравъ бы чо-

ловѣка ему знаного, чи то Русина свѣтского, чи то священника, чи въ кѣнци селянина письменного, розумного; а не выбиравъ бы на свою згубу польского магната, такъ якъ паны магнаты не выбираютъ зъ своей клясы бѣльшихъ носѣлостей анѣ хлопа анѣ жадного щирого Русина.

Мусимо тутъ ще и то поднести, що наша ординація выборча панамъ магнатамъ наибѣльше такой прихильна. Поминаючи вже число послѣвъ, о чѣмъ выше була бесѣда, згадаемъ лишъ корысти, якѣ ординація признае бѣльшимъ носѣлостямъ въ §§-хъ 8, 9, 10, 13, 15 и пѣзнейшихъ законахъ. И такъ: 1) выборцѣ зъ бѣльшихъ носѣлостей могутъ голосувати черезъ повномочниковъ, навѣтъ жѣнки и дѣти та божевѣльный выконуютъ те право черезъ заступниковъ, въ иныхъ же клясахъ того не вѣльно; 2) носѣдане кѣлькихъ дѣбрь земскихъ табулярныхъ, вѣдъ котрыхъ разомъ платитъ ся податкѣвъ 100 зр., надае право выбору зъ клясы бѣльшихъ носѣлостей, въ иныхъ же клясахъ выборчихъ оплачуване податкѣвъ въ двохъ громадахъ не счисляется; 3) громады, носѣдаючи добра табулярной, не могутъ выконувати права выбору въ клясѣ бѣльшихъ носѣлостей; противно же 4) паны, носѣдаючи такѣ добра табулярной, вѣдъ котрыхъ оплачуютъ меньше нѣжъ 100 зр. податкѣвъ, суть выборцами вѣрительными въ клясѣ сѣльскихъ громадъ; а 5) замешкалі на обшарахъ двѣрскихъ, котры платятъ тѣлько податкѣвъ, щѣ наименше платячий правыборецъ, мають вже право выбирати зъ громады выборця.

Такимъ способомъ отже ординація соймова выходитъ на тое, щобы всѣ паны выконували право выбору, сли не въ клясѣ бѣльшихъ носѣлостей, то хочбы въ клясѣ сѣльскихъ громадъ; противно выразно выключена вѣдъ права выбору одна третина членѣвъ громадъ сѣльскихъ и мѣсть, найнизше оподаткована, ба навѣтъ сама громада, сли має добра табулярной. Якъ зъ того бачимо, паны въ ординаціи соймовѣй дуже добре поставлений, а мимо того стараются

они выключно въ свои руки взяти цѣле уставодавство краеве въ той способъ, що всеми силами губѣгають ся то мандаты посольскій.

А чи добре то буде, якъ самі паны значнуть права укладати, грôшми краевыми не дуже оглядно шафовати та податки краеві зъ року на рôкъ пôдвысшати, о тѣмъ не потребуемо багато розписуватись. Тажъ ось недавно були сьмо свѣдками, якъ десятки тысячь краевыхъ грôшій призначили на заложене бурсы учительской, бурсы Эмартвыхъ встанцѣвъ, закупили меблѣ для пана маршалка краевого, пороздавали запомоги и стипендіѣ особамъ, не потребуючимъ конче пôдмоги краю, и т. и., дарма що спротивляли ся рускій послы, дарма що край въ нуждѣ та ледво може поносити всѣ податки державній, дарма що всѣ тѣ выдатки не пожиточній для краю а намъ Русинамъ навѣтъ шкодливій, бо на нашу згубу обчисленій. Такъ бачите, братья селяне, не позôстае намъ нѣчого бôльше, якъ корыстатися зъ того, що намъ надавъ нашъ найяснѣйшій монарха въ конституціи, т. е. зъ права выбору послôвъ, въ той способъ, чтобы сьмо выбрали лишь самыхъ ревныхъ, щирыхъ заступникôвъ русскихъ громадъ. А якъ за нами пôдутъ и мазурскій громады, тогда осягнемо въ соймѣ тое становище, яке намъ, селянамъ, надае сама ординація выборча.

Въ кôнці не можемо мовчки поминути деякихъ штукъ, котрыми, неразъ дуже усиѣшно, воюють при выборахъ нашій противники. Нехай они будутъ пересторогою на будучнôсть, чтобы сьмо ся не дали зловити въ наставленій сѣти.

Передъ всемъ треба знати, що послôвъ намъ нѣхто не мае права накидати, навѣтъ самъ рядъ вѣ. Тажъ власне въ тѣмъ залежить конституція, що каждый може свободно нôсля своего пересвѣдченія выбирати того на посла, котрого уважае за найвôдповѣднѣйшого, найревнѣйшого до заступованія интересôвъ выборцѣвъ.

Тому то нема що лякати ся всѣлякихъ грѣзбъ, чи то изъ стороны заушникѡвъ та аѣнтѡвъ паньскихъ, чи хотьбы й вѡдъ якого урядника або жандарма. „Страхи на Ляхи,“ каже пословиця, а Русинъ не боить ся. Нема отже чого бояти ся, що, якъ выберете щирого руского заступника народу, будуть бѡльшій податки, або що священники будутъ вѡдъ васъ брати бѡльше за требы духовнѣй, або що нашъ наймилостивѣйшій монарха вѡдбере свою ласку вѡдъ руского народу, або що буде на нѣво панщина и т. и. Все то пустѣй выдумки, щобы лишъ обаламутити несвѣдомыхъ та въ мутнѡй водѣ рыбу ловити. Тажъ досвѣдъ насъ наилучше учить, хто то краевыми фундами за послѣднього перѣоду соймового шафовавъ не такъ то дуже ощадно, хто пѡдвысшавъ податки, хто бы зъ душѣ-серця бажавъ, щобъ вернулась панщина; тажъ мы знаемо, що нынѣ священники власне того лишъ домагають ся, щобъ урѣгульовано имъ конгрѡу а знесено тѣ такъ зненавидженѣй датки зъ живого и вмерлого; тажъ весь свѣтъ знае, що нашъ монарха справедливый та дбае о добро всѣхъ своихъ народѡвъ, знае, що вѡнъ не мѣшае ся до выборѡвъ, бо мае въ рукахъ сильнѣйше право: с а н к ц ѣ й закон ѡ в ѣ, безъ котрой нѣ якѣй ухваленый законъ не мае нѣ найменшого значеня, знае, що ему вѣдома есть вѣрнѡсть, любовь и привязане руского народу до него и его трону, та и на вѡдворотъ, що не разъ и не два проявлялась монарша милѡсть и любовь до руского народу. Тому то смѣйте ся тому въ очи, хто бы васъ хотѣвъ оббрѣховати, буцѣмъ то нашъ монарха не бажае собѣ того або сего на посла, а желае собѣ тамтого або онѡго.

Кождый выберецъ мае право, зовсѣмъ свобѡдно, пѡсля своей совѣсти, голосувати на такого посла, якого самъ захоче, и нѣхто не може его за те потягнути до одвѣчальности. Трафляе ся неразъ, що рядъ старае ся пересадити своего кандидата. Отже не е то зовсѣмъ нѣ яка провинна, сли выборцѣ не голосуютъ за тымъ кандидатомъ. Въ иншихъ ра-

захъ належить слухати пана старосты, яко цѣсарскои власти (сли приказуе таке, до чого мае право), але при выборахъ посла нѣ. Ба, въ декотрыхъ иншихъ державахъ Европы уневажняють навѣтъ такихъ послѣвъ, котрыхъ бы попиравъ рядъ. Тожъ нема ся чого бояти, если бы грозивъ який комисарь або староста, а тымъ менше жандармъ.

При томъ же належить передъ властями тыми мати пошановане, не уразити ихъ чимъ, щобы не дѣстатись передъ судъ и не стратити права до голосованя.

Такъ то бодро и смѣло выбираймо лишъ своихъ на послѣвъ.

Перейдѣмъ теперъ важнѣйшій §§-ы зъ ординаціѣ выборовчи.

Зачнемъ вѣдъ §-у 22. Важна се рѣчь, щобы при голосованю на посла зъ сѣльскихъ громадъ не було багато выборцѣвъ вірильныхъ, т. е. такихъ, котрі безъ выбору правыборцѣвъ задля посѣданя дѣбрь табулярныхъ (домінікальныхъ) и оплаты подагкѣвъ низше 100 зр. мають право голосувати на посла. Треба отже дивити ся пильно на оголошуваний ц. к. намѣстникомъ списъ такихъ выборцѣвъ, щобы часомъ не втягнуто тамъ черезъ яку помылку посѣдача рустикальныхъ грунтѣвъ яко посѣдача табулярныхъ, домінікальныхъ дѣбрь, а сли бы таке зайшло, належить въ часъ внести реклямацію до намѣстництва.

До §. 25. Дивна се рѣчь, що мы, Русины, такъ подали ся, духомъ упали, що навѣтъ не ставимо кандидатѣвъ зъ мѣсть; а однакъ не въ однѣмъ мѣстѣ е така сила нашихъ рускихъ мѣщанъ, що они, идучи солідарно, легко бы могли vybrати своего посла. Тому то наша думка, що при надходячихъ выборахъ повинні-сьмо всюды ставити своихъ кандидатѣвъ. До того жъ треба переконати ся, чи списъ оподаткованыхъ членѣвъ громадскихъ добре уложеный, чи хто не пропушенный або непотрѣбно вписанный. Въ данѣмъ разѣ

належить по́сля припису згаданого §-у внести реклямацію або и рекурсъ до староства.

До §-у 27. Колько wyborцѣвъ буде кожда громада сѣльска мати выбирати, легко собѣ обчислити по́сля §. 12, пригадавши собѣ люднѣсть громады, выказану при послѣднѣй конскрипціи. Але далеко важнѣйша рѣчь та, щобы списъ правыборцѣвъ бувъ справедливый. Его укладае властиво начальникъ громады, а що у насъ начальники громадъ дуже часто неписьменный, то писарѣ громадскій. Колько то може бути помылокъ въ такѣмъ списѣ! Колько то правыборцѣвъ выпущеныхъ а колько неправно втягненихъ! А що ординація не дае скорше нагоды тѣ помылки поправити, то належить тоє зробити вже передъ комісаремъ выборчимъ.

До §-у 28—30. Алежь и не годить ся заспати тои хвильки, коли зѣде панъ комісаръ выборчій въ село, щобы перевести правыборы. Уже сотки разѣвъ лучилось въ нашѣмъ краю, що правыборцѣ, зазвані до канцеляріѣ громадскои на 8-у годину рано, ждали до 12-ои, та розѣйшли ся. Въ тѣмъ панъ комісаръ, щѣ забавлявъ ся при выборахъ въ сусѣднѣмъ селѣ, надѣздить о по́въ до першої, не застае нѣкого, їде до двора, кличе тамъ вѣйта и першихъ лѣвшихъ правыборцѣвъ, які трафять ся, найчастѣйше колькохъ двѣрскихъ посѣпакъ, и за минутку вже по выборахъ. Колько то лиха накопило ся такимъ способомъ! Выборцами зъ кольканайцяти селъ повых одять въ той способъ не вѣдпоручники громады, але повѣрники, заушники панскій, то и выборы посла пойдуть не по воли громадъ але панѣвъ. Тому́ то перестерѣгаємо Васъ, панове громадо, щобы-сьте дуже пильновали ся при выборахъ, бо вѣдь правыборѣвъ залежить и выбѣръ самого посла. Якъ бы всѣ села выбирали на wyborцѣвъ людій твезрыхъ, честныхъ, тямучихъ, непродайныхъ, побѣда бы була все наша. Якъ же стануть выбирати арендарѣвъ-жи-

дѣвъ або заушникѣвъ-дворакаѣвъ, та лизунѣвъ вѣйтѣвъ, то и надѣя слаба.

Примѣръ громады К. справдѣ въ тѣмъ взглядѣ достойный наслѣдованя. Въ К. бувъ вѣйтъ такій, що на него громада не могла зъ нѣчимъ спуститись. Якъ прійшло до выборѣвъ, що робить громада? Иде кѣлькохъ радныхъ до староства и звѣдуе ся, коли мае зѣхати комисарь на правыборы. Въ день означеный розставляють пѣсланцѣвъ на коняхъ по сусѣднихъ селахъ, щобы дали знати, чи не їде комисарь, а цѣла громада жде приготована. Хоть вѣйтъ и не заповѣвъ нѣкому въ селѣ приѣздъ комисаря, хоть и панъ комисарь замѣсть о 8-ѣй рано приѣхавъ о 6-ѣй годинѣ вечеромъ, всежь таки не вдѣявъ нѣчого вѣйтъ зъ кѣлкома двораками, бо десь мовъ бы зъ цѣды землѣ высыпалась цѣла громада, якъ ино панъ комисарь злѣзъ зъ фѣры, та выборцами вышли щирѣ громадне, а не вѣйтъ и не дворакъ жаденъ.

До §-у 31. Коли бы мимо всякихъ осторожностей при правыборахъ допустивъ ся хто будь якои незаконности або неправности, належить въ сей часъ внести протестъ до староства, щобы можъ на ново перевести правыборы.

До §-у 32. Карты легитимацийной своєї повиненъ каждый выборецъ стеречи, якъ своего ока. Нѣкому чужому не повиненъ си анѣ давати анѣ показувати. Лучилось часто, що, не могучи якого честного выборця на свое перетягнути, жидики выдирали карты зъ рукъ силомоць и дерли такъ, що выборця не допущено до салѣ выборчої; або неписьменному пѣдсувано цѣлкомъ инше, подѣбне письмо, зъ котрымъ такожь не дальше дѣйшовъ, якъ до порога салѣ выборчої. Карту легитимацию належить отже заховати де за пазуху, або у чересь, и вѣдати ажъ комисіи выборчѣй.

Сли бы староство не прислало карты на кѣлька день передъ выборами, належить самому зголосити ся до пана старосты, бо въ самъ день выборѣвъ було бы за цѣзно.

А вжежь великою пѣдлотою и тяжкимъ грѣхомъ про-

тивъ народу свого було бы, якъ бы выборець продавъ за кôлька тыхъ мізерныхъ крейцарôвъ карту свою на те, щобы єѣ противники знищили и голосъ оденъ ударемнили, бо она нѣ на що иншого нѣкому не придасть ся, томú що выборець може голосувати лишь особисто.

До §§. 34—36. Не менше тяжкою провинною було бы спôзнити ся до самыхъ выборôвъ посла и черезъ те допустити, щобы противники выбрали свою комісію выборчу. Вôдъ складу комісіѣ дуже багато залежить при выборахъ, бо комісія выборча рѣшає о непевныхъ голосахъ и въ загалѣ у всѣмъ проводить.

И при выборѣ комісіѣ послуговано ся вже тысячными штучками; такъ н. пр. о означенôй годинѣ замыкано фронтôвъ (переднѣй) дверѣ а вхôдъ зроблено десь зъ затылкôвъ. Выборцѣ пукають тай пукають зъ переду, и допукатись не можуть, а закимъ розпытались о дорогу, вже є и комісія выборча, але — не своя.

До § у 44. Штучка зъ того §-у хто знає чи не удалась нашимъ противникамъ найчастѣйше. Нашъ братъ хлѣборобъ теленає ся неразъ кôлька и кôлканайцять миль о голодѣ и холодѣ и радъ по голосованю чимъ борше назадъ домôвъ. Тай скоро вôддавъ свôй голосъ, ѣде оденъ и другій, не дожидаючи обчисленя голосôвъ; ажъ тутъ показує ся, що при першôмъ голосованю нѣхто не выбранный, приходить до повторного выбору — и нашъ кандидатъ падає.

Томú то терпень спасенъ. Пôвъ годинки, годинку ще не такъ тяжко заждати, а можна тымъ багато злого усунути.

Се було бы що важнѣйшого.

Не можемо однакожь закончити, не згадавши ще де-що про агітацію выборчу.

Сумна се дуже поява у насъ, що той, хто грôшми сыпле, горѣвкою выборцѣвъ заливає а ковбасами имъ горла

затыкае, що той именно зостае посломъ. Кождый такой выборецъ, що за грошѣ або ковбасы, дреглѣ та цигара продае свою громаду, свѣй нарѣдъ, — се пѣдлый и нечестный человекъ, подобный Юдѣ Искаріоту, що за 30 сребренниковъ продавъ Спасителя. Такого зрадника повинна вся громада цурати ся, его зъ далека оминати, и нѣ який честный человекъ не повиненъ зъ такимъ приставати. Тай не тѣлько дуже тяжкого грѣху противъ своєї громады и своего народу допускае ся такой пѣдлецъ, але вѣнъ и провиняе ся противъ цѣсарскихъ законѣвъ. Бо въ арт. VI. закона зъ 17-ого грудня 1862 (ч. 8. Д. з. д. за р. 1863) такъ стоить: Хто при выборахъ, въ цѣли выконаня политичныхъ правъ, купуе або продае голоса выборчѣй, або хто пѣдступнымъ способомъ фальшуе голосоване або его результатъ (выслѣдокъ), допускае ся провины и мае бути каранный вѣдъ мѣсяця до шѣстьохъ мѣсяцѣвъ строгого арешту. Отже треба уважати, якъ хто купуе або продае свѣй голосъ, и такого заразъ подати до суду. Сли бы у бѣльше людѣй стверджено такой пѣдкупства въ дорозѣ судовѣй, то бы не мѣгъ соймъ и затвердити выбору посла, такимъ способомъ выбраного.

Водить ся у насъ ще иншѣй способъ алітаціѣ. Въ годину передъ выборами збирае ся передъ мѣсцемъ выбору купка выборцѣвъ щирыхъ. Въ тѣмъ пѣдсувають ся агенты противниковѣвъ, а якъ видять, що годѣ инакше порадити собѣ, зачинають яку бѣйку, галабурду, середъ котрой полиція и жандармерія арештуе выборцѣвъ за уличный розрухи. Правда, за 24 годинъ ихъ выпускають, але вже давно по выборахъ. Тому треба бути и на такой злучаѣ приготованнымъ и не дати ся втягнути до жадной суперечки анѣ сварки.

ЗМЪСТЪ:

Сторона

I. Марцѣва и Жовтнева конституція. Патентъ лю- товый зъ основнымъ закономъ про статутъ краевый и ординацію соймову	3
II. Про статутъ краевый	10
III. Ординація выборча	12
1) Про округи и мѣся выборчй (§§. 1—7)	13
2) Кто мае право выбирать посла и хто може бути посломъ соймовымъ (§§. 8—17)	16
3) Про розписане и приготоване выборѳвъ (§. 18—33)	26
4) Выборъ посла соймового (§§. 34—51)	30
5) Кѳнцевй постановы (§. 52)	34
Додатокъ до ординаціѳ выборчой	34
IV. Якъ поступати при выборахъ	35

ВѢДЪ ВЪДАВНИЦТВА „РУСКОГО ПРАВОТАРЯ НАРОДНОГО.“

Вже вѢдъ давна зѢ всѣхъ сторѢнѢ домагають ся у насѢ „Руского Правотаря“. Указують именно на потреби на селѢ, де не такъ легко въ якѢй небудѢ справѢ можна зарадити ся. Особливо жѢ потрѢбный Правотарь для народа, котрый задля невѢдомости правовыхъ приписѢвъ дуже часто нараженый есть на великѢй шкоды и страты, вмотуе ся въ всѢлякѢй процесахъ, платити кары або тратити маетоку, або удае ся до покутныхъ писарѢвъ, котрѢй его выкорыстують. Не дасть ся заперечити, що незнане уставѢ и приписѢвъ правовыхъ причинило ся у насѢ дуже до зѢубоженя народа.

Тому-то неразѢ вже завзывано и по газетахъ и на зборахъ до уложеня „Руского Правотаря“, въ котрѢмъ бы вѢ всѣхъ правничихъ справахъ, якѢй звычайно у насѢ трафляють ся, можна зарадитись. ОднакѢ выдане цѢлого Правотаря въ однѢй книжцѢ е дѢло за трудне: оно вымагае и великой працѢ, бо подобнѢй книжки польскѢй або нѢмецкѢй суть або лихо уложенѢй або не вѢдповѢдають нашимъ потребамъ, и великого кошту, бо кѢлька тысячь зол. ренскихъ, якого выдатку анѢ вѢдѢ поодинокихъ осѢбѢв анѢ вѢдѢ котрого небудѢ товариства нашего годѢ вымагати.

Задля того постановила редакцѢя „ВатькѢвщины“ выдавати „Руского Правотаря“ книжочками, зѢ котрыхъ ще й тотѢ вѢгода, що легко ихъ и бѢднѢйшому чоловѢкови набути. Книжочки тѢй пишуть досвѢдченѢй правники, добре ознакмлени якѢ зѢ уставами и приписами правовыми такѢ и зѢ потребами практичного житя. Доси выйшло пять такихъ книжочокѢ, дальшѢй вже приготавлиють ся; якѢ скоро они поя-

влять ся, залежати буде вѣдъ того, якъ приймуть ся попереднї книжочки, якїй покушъ знайдуть.

Книжочки тїи уложенї такъ, що зрозумѣти и ужиткувати ихъ може не тѣлько чоловѣкъ зъ вышою наукою але и розумный селянинъ, котрый укѣнчивъ сельску школу. Для легшого зрозумѣня и догѣднїйшого ужитку доданї суть численнї взорцѣ подань, котрыми мае досягнути ся ще й таа цѣль, щобы нашї люде до судѣвъ и урядѣвъ писали не по польски, якъ до теперь звичайно, але по руски.

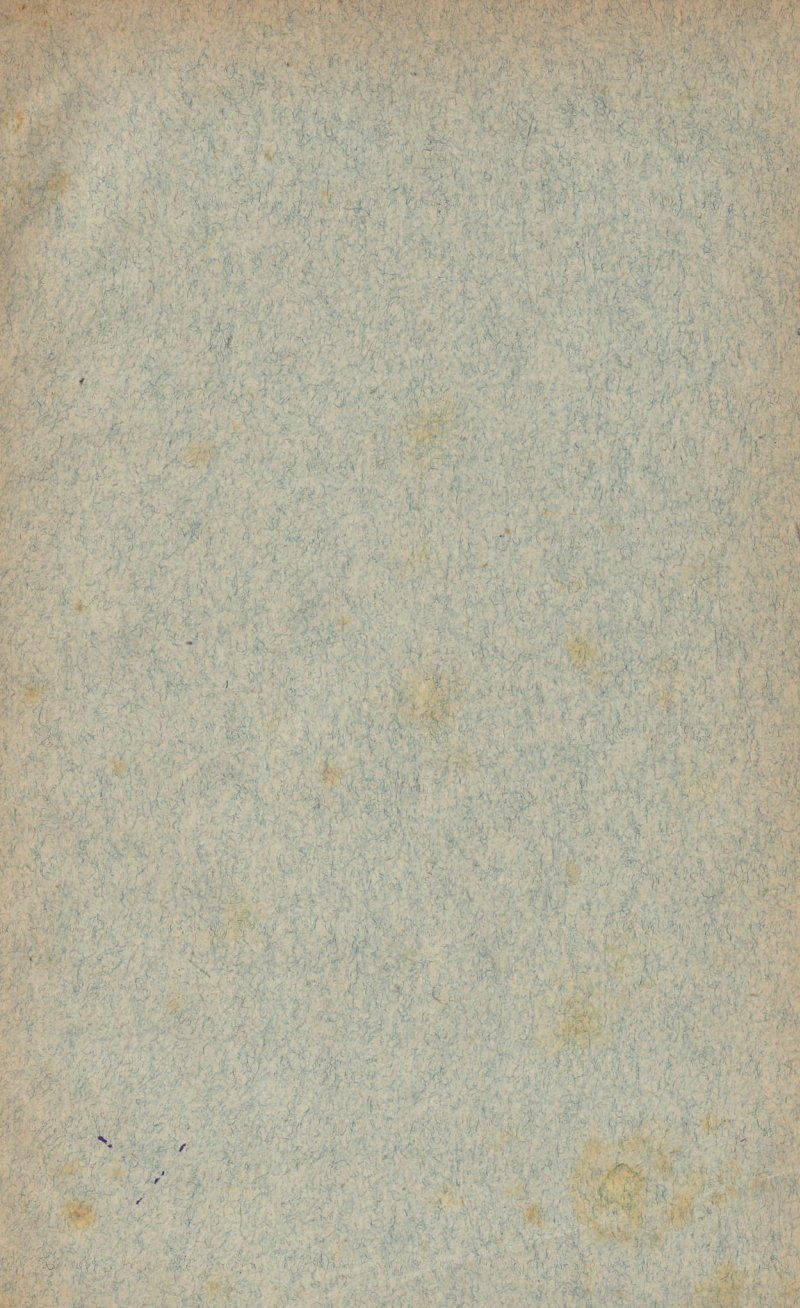
Сподѣваемо ся, що всѣ люде доброй волѣ спомагати насъ будуть вѣ нашѣй роботѣ: однї тымъ, що звертати будуть увагу на наше видавництво и старати ся будуть его ширити, другї, ин. правники (судїѣ, урядники полїтичнї, скарбовї и и.), тымъ, що доставляти намъ будуть матерїалу на дальшї книжочки.

Цѣну устанавляемо якъ найнизшу, бо вѣ тѣмъ видавництвѣ не шукаемо зыску, але хочемо нимъ передъ всѣмъ прислужити ся народови. Перша книжочка, „*О опыкунахъ и кураторахъ*“, обѣймаюча 2 $\frac{1}{2}$ аркушѣвъ друку, коштуе 12 кр., а зъ пересылкою почтовою (пѣдъ опаскою) 14 кр.; друга книжочка „*Новый податокъ грунтовый*“, обѣймаюча (вѣ I-ѣмъ выданю) 5 $\frac{1}{2}$ аркушѣвъ друку, 30 кр., а зъ пересылкою почтовою 35 кр.; третя книжочка, „*Войскова такса*“, 2 $\frac{1}{8}$ аркушѣвъ, 10 кр., а зъ пересылкою 12 кр.; четверта книжочка „*Про вылащене пѣдъ желъзницѣ*“, 5 аркушѣвъ, 30 кр., а зъ пересылкою 35 кр.; пята „*Про выборы до сойму*“, 3 аркушѣ, 18 кр., а зъ пересылкою 20 кр. а. в.

Редакція „Батькѣвщины“.

(Адреса: Редакція Батькѣвщины у Львовѣ, улица Академична ч. 8.)

БАТЬКОВЩИНА,

газета посвячена переважно
справамъ народа,

выходить въ свѣтъ роуѣ що тыждня, въ Пятницю,
у Львовѣ. Передплата роуѣна 4 зр., пѣвроуѣна 2 зр.,
чвертьроуѣна 1 зр.

Батькѣвщина, указуючи на теперѣшне сумне по-
ложене Русинѣвъ, старає ся побудити всѣхъ и зао-
хотити до згѣднои працѣ для ратованя хочъ тыхъ
останкѣвъ батькѣвского добра, якѣ намъ ще лишили
ся. Головно жь займає ся справою народа, указує на
его недолю и подає споссбы, якъ нуждѣ зараджувати.

Батькѣвщина мѣститъ особливо: 1) статѣ пере-
довѣ; 2) „Справы поточнѣ“, статѣ обговоруючѣ най-
важнѣйшѣ нашѣ бѣжучѣ справы; 3) статѣ науково-
популярнѣ: правничѣ, економѣчнѣ и и. (Деякѣ важ-
нѣйшѣ зъ тыхъ статей: О книгахъ грунтовыхъ, О
засидженю и задавненю приватныхъ правъ, Новѣ по-
датки, Жида, Русины и Ноляки, Що намъ помочи
може); 4) „Дрѣбный правотарь“, короткѣй порадникъ
въ справахъ дотыкающихъ читателѣвъ „Батькѣвщины“;
5) Вѣсти (дописи) зъ краю; 6) Що дѣє ся въ свѣтѣ
(переглядъ полѣтики внутрениои и заграничнои); 7)
Новинки и всячина; 8) Вѣсти господарскѣ, промы-
словѣ и торговельнѣ.

Адреса: **Администрация Батькѣвщины у Львовѣ**
на улицы Академичной нр. 8 въ подвѣрю.

И 10080/6

З БІБЛІОТЕКИ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА

Ім'я:

ПЕВЧЕНКА

№ 6190

ДВОМ

1.
VT.